نەمشېھىت ئەرمىيا ئىبلى سايرامى

ئالدىرا

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئابدۇخالىق ئۇيغۇر	**ئاچىل**
لۇتپۇللا مۇتەللىپ	**يىللارغا جاۋاب**
نىمشىھەت ئەرمىيا ئېلى سايرامي	**ئالدىدا**
ئابدۇرېھىم ئۆتكۈر	**ئۆمۈر مەنزىللىرى**
تېيىپجان ئېلىيېف	**تۇغمەس ناخشا**
مۇھەممەد رەھىم	**جان تەسەددۇق**
مۇھەممەتجان راشىدىن	**ئانا تاغلار**
بوغدا ئابدۇللا	**قەدىمي يارغولدا كەچ كۈز**
روزى سايىت	**ئانا تىلىم — زەر تىلىم**
ئوسمانجان ساۋۇت	**زېمىن قەسىدىسى**

ISBN 978-7-228-11685-0
9 787228 116850 >
定价：11.00 元

ئۇيغۇر ھازىرقى زامان ئاتاقلىق شائىرلىرىنىڭ شېئىرلىرىدىن نەمۇنىلەر

نەمشېھىت ئەرمىيا ئېلى سايرامي

ئالەمدا

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

面对面：维吾尔文/尼米希依提著. －乌鲁木齐：新疆人民出版社，2008.6（2009.2 重印）
ISBN 978－7－228－11685－0

Ⅰ.面… Ⅱ.尼… Ⅲ.诗歌－作品集－中国－当代－维吾尔语（中国少数民族语言） Ⅳ. I 227

中国版本图书馆 CIP 数据核字（2008）第 081050 号

作　　者	尼米希依提
编　　者	牙里坤·肉孜
责任编辑	买买提吐尔地·米尔孜艾合买提
责任校对	古丽夏尔·尼格买提
特约校对	阿依古丽·亚森
封面设计	艾克拜尔·沙力
出版发行	新疆人民出版社
地　　址	乌鲁木齐市解放南路 348 号
电　　话	0991－2827472
邮政编码	830001
印　　刷	新疆新华印刷二厂
经　　销	新疆维吾尔自治区新华书店
开　　本	880×1230 毫米　1/32
印　　张	3.5
插　　页	4
版　　次	2008 年 7 月第 1 版
印　　次	2009 年 2 月第 2 次印刷
印　　数	5001—8000 册
定　　价	11.00 元

نەشرىياتتىن

شائىر نىمشىھىت 1904 ـ يىلى باي ناھىيىسىنىڭ سايرام يېزىسى تېزەكقايغۇ كەنتىدە دۇنياغا كەلگەن . ئۇنىڭ ئەسلى ئىسمى ئەرمىيا، دادىسىنىڭ ئىسمى ئېلى، بوۋىسىنىڭ ئىسمى سامساق موللا ئىدى . ئادەتتە تولۇق ئاتالسا نىمشىھىت ئەرمىيا ئېلى سايرامى دەپ ئاتىلىدۇ .

نىمشىھىت ئوقۇش يېشىغا يەتكەندە ئۆز يېزىسىدىكى دىنىي مەكتەپتە ئوقۇغان. 1922 ـ يىلىدىن 1928 ـ يىلىغىچە باي ۋە كۆچادىكى مەدرىسلەردە ئوقۇغان . بۇ چاغدا ئۇنىڭ قوشاق شەكلىدە يازغان «بازار ۋە مازار» ناملىق تۇنجى شېئىرلار توپلىمى قولىيازما ھالەتتە ئەل ئىچىگە تارقالغان . 1929 ـ يىلى ئۇ قەشقەرگە بېرىپ ئوتتۇرا ئاسىياغا داڭلىق «خانلىق مەدرىسە»دە ئوقۇغان . بۇ مەزگىلدە ئۇ «مادارا ئەئىزەم» (چوڭ ياراشتۇرۇش) ناملىق شېئىرلار توپلىمىنى يېزىپ رويابقا چىقارغان .

1933 ـ يىلى قەشقەردە زۇلۇمغا قارشى خەلق قوزغىلىڭى پارتلىغاندا، ئۇ قوزغىلاڭغا ئاكتىپ قاتنىشىپ سەپنىڭ ئالدىدا جەڭ قىلغان . جەڭدە بوينىغا ئوق تېگىپ ھاياتىدىن ئايرىلغىلى تاس قالغان ھەم قەشقەردىكى شۇبۇد دوختۇرخانىسىدا داۋالانغان . شۇنىڭدىن كېيىن ئۇنىڭغا نىمشىھىت (يېرىم شېھىت) دېگەن نام سىڭىپ قالغان .

نىمشىھىت 1934 ـ يىلى ساقىيىپ يۇرتى بايىغا قايتىپ كەلگەن ھەمدە يېڭى مائارىپ ۋە ئاقارتىش ئىشلىرى بىلەن ئاكتىپ شۇغۇللانغان . 1936 ـ يىلى 2 ـ ئايدا «بىلىم ئىشقىدا» ناملىق مەشھۇر غەزىلىنى يازغان .

نىمشىھىت 1936 ـ يىلىنىڭ ئاخىرىدىن 1945 ـ يىل 1 ـ ئايغىچە

«ئاقسۇ گېزىتى»دە مۇھەررىر بولۇپ ئىشلىگەن . بۇ مەزگىلدە ئۇ «مىلك ئۆي ۋە پارھاد ـ شېرىن» ناملىق داستانىنى يېزىپ چىققان . 1945 ـ يىل 10 ـ ئايدا ئۈچ ۋىلايەت مىللىي ئارمىيىسىنىڭ ئاقسۇغا چۈشكەن قىسمى بىلەن غۇلجىغا چىقىپ كەتكەن ھەم مىللىي ئارمىيە باش قوماندانلىق شتابى تەشكىل قىلغان «تارىخ يېزىش» ئىشخانىسىدا ئىشلىگەن . 1948 ـ يىلى «ئىتتىپاق» ژۇرنىلىدا مۇھەررىر بولغان . مۇشۇ يىللاردا ئۇ «ئاسا-رەتتە تۇرۇپ قالغانلارغا خىتاب»، «ھەپسىدە كەتكەن دوستۇم ل . مۇ-تەللىپكە»، «ئالددا»، «ۋەتەن قۇربانلىرى خاتىرىسىگە»، «ئويغان» قاتارلىق مۇھىم شېئىرلىرىنى يازغان . 1950 ـ يىلى يۇرتى باي ناھىيە-سىگە قايتىپ كېلىپ ئانسى ۋە قېرىنداشلىرى بىلەن بىرلىكتە ياشىغان . 1956 ـ يىلى جۇڭگو ھەج ۋەكىللەر ئۆمىكى تەركىبىدە 10 غا يېقىن دۆ-لەتتە زىيارەتتە بولغان . شۇ قېتىمقى سەپەر جەريانىدا «سېغىندىم» ناملىق مەشھۇر شېئىرىنى يازغان . 1960 ـ يىللاردا ياشىنىپ قالغان بۇ شائىر كۆپلىگەن رۇبائىي ۋە داستانلارنى يازغان بولسىمۇ ئەمما 1966 ـ يىلى باشلانغان «مەدەنىيەت زور ئىنقلابى»دا بۇلاڭ ـ تالاڭغا ئۇچراپ ھەم-مىسىدىن ئايرىلىپ قالغان، ئۆزىمۇ ئېغىر قىسمەتلەرگە دۇچار بولۇپ كۆر-مىگەن كۈنى قالمىغان . 1970 ـ يىلى ئۇ بالا ـ چاقىلىرى بىلەن قوشۇپ باي ناھىيە ئومباش گۇڭشېسىنىڭ ئەك يىراق 13 ـ دادۇيىگە سۈرگۈن قىلىنغان . ياشانغاندىكى سورۇقچىلىقلاردىن ئىچى ھەسرەتكە تولغان شا-ئىر مەشھۇر شېئىرى ـ «پېقىرنىڭ ئىقرارى»نى يازغان، 1971ـ يىل 8ـ ئاينىڭ 24 ـ كۈنى ئېچىنىشلىق ھالدا بۇ ئالەم بىلەن خوشلاشقان .

بۇ كىتابقا شائىر نەمىشېھىتنىڭ ۋەكىللىك خاراكتېرىدىكى ئىگە بىر تۈركۈم مۇنەۋۋەر شېئىرلىرى تاللاپ كىرگۈزۈلدى .

مۇندەرىجە

بىلىم ئىشقىدا 1
باي ناھىيىسىنىڭ ھەسرەتلىك ساداسى 4
ئوقۇغلى كەتكەن ئىنىمغا خەت 6
ئېلىمگە ئىلھام 9
ياشلاردىن ئىلتىماس 11
ئورماندىن گۈلباغ 13
ھەپسىدە كەتكەن دوستۇم ل.مۇتەللىپكە 15
ئالدىدا 19
جىنايەتتىن شىكايەت 24
ۋەتەن قۇربانلىرى خاتىرىسىگە 28
دوستلىرىمغا 30
«ئويغان!» 35
ۋەتەن مۇھەببىتى 37
قەبرىدىن ئاۋاز 38
خاتا 42
ئالدىدا 44
خەت 47
قەلەمنىڭ توۋىسى 49
ئايرىلدىم 52
غەزەل 55

هەرسیە 58
ئالدىدا 64
بىر دىلبىرىمگە 69
ئۇسسۇل 73
قىز 77
مۇھەببەت سەۋداسى 84
چىقسام ناگاھ ئىشىككە 86
مۇھەببەت ئىپادىسى 91
سېغىندىم 93
ئۇچرىشىش 99
رۇبائىي ۋە پارچىلار 102

بىلىم ئىشقىدا

جاھان رەنالىرى ئىچرە بىلىمدەك بىر گۈزەل يار يوق،
بىلىمدىن ئۆزگە تۇتقان يار، بولۇر ئۇ گاھدا بار ـ يوق .
قارا قاشلىق تولۇن ئايلار ساڭا بىرنەچچە كۈن يولداش،
ئەگەر سەن پۇلدىن ئايرىلساڭ، سېنى تاشلايدۇ ھېچ ئار يوق .
كىرىپ كەينىگە نەپسىڭنىڭ، بىلىمدىن ئۆزگە يار تۇتساڭ،
بېشىڭغا چۈشسە بىر كۈنلەر، ئۇ چاغدا سەن كەبى خار يوق .
قۇلاق سالساڭ مۇھەببەت ئەھلىنىڭ پەريادى ـ ئاھىغا،
يۈتۈپ زەرداپ، پىراقتىن دات دېمەكتىن باشقىچە زار يوق .
تەپەككۇر ئەيلىسەڭ ئىشقى ئەسرلەرنى ئوقۇپ ھەردەم،
قاراڭغۇ دەر يورۇق دۇنيانى ھەم ئالەم كەبى تار يوق .
يۈرۈپ مەنمۇ گۈزەل ئىزدەپ، جاھالەتكە ئەسىر بولغان،
خالايىق ئالدىدا يۈرسەم، مېنىڭدەك بەلكى ئەغيار يوق .
ھاياتىمغا رەقىبلەر خاتىمە بەرمەكچى بولغاندا
قىلىپ تەۋبە، بولۇپ ئازاد، دېدىم : بۇ يولدا زىنھار يوق .
پاراغەت ئىستىسەڭ، ئەسلا بىلىمدىن ئۆزگە يار تۇتما ! ...
سېنىڭ قەدرىڭنى ساقلاشتا بىلىمدەك ياخشى ھەمكار يوق .
ھاياتلىقتا بىلىم قانداق كىشىنىڭ يولدىشى بولسا،
قەيەرگە بارسا باش قاتماس، بىلىمدەك ئاڭا غەمكار يوق .
بىلىمسىز ساق تېنىڭ مەجرۇھلاردەك ناله ـ پەريادتا،
جاھان ئىچرە بىلىمسىزنىڭ دىلىدەك ئەسكى بىمار يوق .

بىلمىگە ئاشنا بولساڭ ئوقۇش ئىشقىدا بول بۇلبۇل،
ئۆگەنمەككە مائارىپ باغچىسىدەك ياخشى گۈلزار يوق .
بۇ دۇنيانىڭكى قانداق پۇچقىقغا باش تىقىپ ياتساڭ،
بىلىم تارتىپ چىقار مەيدانغا ھېچبىر كىمگە ئەخبار يوق .
بىلىم روھى ئوزۇق ئىنسان ھاياتىغا ئەگەر بىلسەڭ،
بىلمىنىڭ قەدرىنى بىلگەنلەر ئۆلمەس، بۇڭا ئىنكار يوق .
چاپان ھۆرمەتلىرى ھېچ چاغ چاپاندىن ئايرىلىپ قالماس،
كېتەر پۇلدىن يىغىلغان ھۆرمىتىڭ پۇل بىرلە ئەسرار يوق .
چاپان بىرلە ئۆزۈڭنى پارقىراتساڭ بىر بويىاقچىسەن،
بىلىم ئەسرى بۇگۈن، سىرلىق چاپانلارغا خېرىدار يوق .
بۇلاردىن قولغا كەلگەن ئابرۇي جىنلار چۈشى ئوخشاش،
خىيالىي بۇ تىلەكتە سەن كەبى باخشىغا جىندار يوق .
گۇمان قىلما پەلەكنى ھەرقاچان بەختىگە چۆرگىلمەس،
بۇگۈن باي، ئەتە سەندەك ھېچ گادايى يوق، بەلكى قەرزدار يوق .
بىلمىدىن چەتتە كۆرگەن دۆلىتىڭ جانىنىڭ جاپاسىدۇر،
جاپا قىلماقتا جېنىغا بىلمىسزدەك ستەمكار يوق .
بىلمىدىن ھەممە ئىش مەيدانغا چىققان ئەسىردۇر بۇ،
بىلىش لازىم، بىلمىسزلەرگە بۇ ئەسىردە خېرىدار يوق .
بىلمىدىن باتىنىڭ[1] نۇرلانمسا، كۆڭلۈڭ قاراڭغۇ تۇن،
قۇياش نۇرىغا مۇنكىر [2]شەپەرەڭلەرگە مەدەتكار يوق .
زېمىننى توپ قىلىپ ئويناشنى سەن چاقچاق گۇمان قىلما!...
ھەقىقەتتۇر بۇگۈن ھەر ئىش، كەمەك [3]تەك جادۇ ـ ھەييار يوق .
ئەجەبلەنمە بۇلار كۆڭلى بىلىم نۇرىدا نۇرلانغان،
شۇنىڭچۇن كۆكتە، سۇدا، تاغ، دېڭىزدا يۇرسە دىشۋار يوق .
بىلمىدىن باغ قىلىشتا تاغنى ھېچقانداق جاپا كۆرمەس،
نادانلار كۆڭلى تۇن ئوخشاش، ئۇنى پەرق ئەتكىلى بولماس،

قارا تۇنگە شەپەرەڭدىن بۆلەك ئەسلا تەلەپكار يوق.
ئۆزۈڭ ھەم، نىمشىھىت، بۇ پىكرىنىڭ تەستىقى بول قۇربان،
بىلىمدىن يۇز ئۆرۈگەنلەر كەبى قاتتىق گۇناھكار يوق .

1936 ـ يىل فېۋرال، باي

① باتىنىڭ ـ ئىچكى دۇنيايىڭ .
② مۇنكىر ـ بۇ يەردە ئۆچ قارىشى، دېگەن مەنىدە .
③ كەمەك ـ قەدىمكى ئىران شاھلىرىدىن جەمشىتنىڭ ھەييارى .

باي ناهيسىنىڭ ھەسرەتلىك ساداسى

كەل، ئەي بادى سابا[1]، ئەرزىمنى ئاڭلا! بىناۋا بايمەن،
نېتەي ھەسرەت بىلەن قان يىغلىماقتا مۇپتىلا بايمەن .
ۋەتەننىڭ تۈپرىقىدا مەنمۇ بىر كىشىلىك ئورۇن ئالغاچ،
تاۋاربخ سەھىپىسىگە يېزىلىشقا ئاشنا بايمەن .
دەربخا، دەردۇ ھالىم سورىغىلى ھېچبىر كىشىم يوقتۇر،
ئېنىڭچۇن ھېچبىر گېزىتىلەردە ئېتىم يوق، بىۋاپا بايمەن .
ھەمىشە خىزمىتىم كۆپكە يېتىشلىك، ئات كۆتۈرگەنمەن،
يىرىدىن، ئۆيدىن ئايرىلغان يېتىملەرگە ئاتا بايمەن .
تېخى ھەر نەۋئى مەدەنگە مېنىڭ قۇچاقلىرىم تولغان،
زېمىن ۋە تاغۇ - سۇلار كەڭرىلىكتە پۇر باھا بايمەن .
تاپاخور[2] ئەيلىمەككە مەندە ئوتتۇز جايدا مەكتەپ بار،
مائارىپقا ئىنانە ئەيلىگەن، كۈندە راسا بايمەن .
ئېچىلدى مەندىمۇ دارىلمۇئەللىمىن ئىككى يېرىم ئاي،
قىرىق بەش تەن مۇئەللىمنى قىلغان ئەلگە ئاتا بايمەن .
ئوقۇشقا يارىدىم ئەيلەپ چقارىدىم نەچچە مىليون پۇل،
گېزىتكە يازدۇرالماستىن ئۆتۈپ كەتكەن خاپا بايمەن .
ئىنانە پۇللىرىمنىڭ كۆپرەكى ئالتۇن - كۈمۈش پۇلدۇر،
بۇ پۇللار نامىنى ھېچ كۆرمەيىن، كۆڭلۈم قارا[3] بايمەن .
گېزىتتە نەشرى ئەتمەكتىن جاھانغا پاش ئەمەس مەقسەت،
ۋە لېكىن ئەل قاتاردا ئېتىم يوق بىئاتا بايمەن .
ماڭا «شىنجاڭ»، «يېڭى ھايات»، «ئىلى»، «چۆچەك خەۋەرلىرى»
يەنە «ئاقسۇ ئۇچۇرى»[4] دا ئورۇن يوق بەك خاپا بايمەن.

سەۋەب كىمدىن، قەيەردىن ماڭا ھېچكىم بىر ئورۇن بەرمەس،
ئېنىقچۇن ئۇيقۇدىن بېشىم كۆتۈرمەستىن ياتا بايمەن .

1936 ـ يىل ئىيۇل، باي

① بادى سابا ـ سۇبھى شامىلى، سەھەر شامىلى .
② تاپاخور ـ پەخرلىنىش ـ پەخرلەنمەك .
③ قارا ـ بۇ يەردە گۈمان مەنىسىدە ئىلىنغان .
④ قوش تىرناق ئىچىدىكىلىرى شىنجاڭ ھەم شۇ چاغدىكى ۋىلايەتلەرنىڭ گېزىتلىرىنىڭ نامـ
لىرى .

ئوقۇغلى كەتكەن ئىنىمغا خەت

چىمەنلىكتە بۇلبۇل ئەركىن سايرىشىپ كەتسۇن،
ئانا ۋەتەن قۇچقىدا يايرىشىپ كەتسۇن،
چوغلۇق دىلغا باھار بۇلۇتى ئەترلەر سەپسۇن،
ئېرپان سۈيى ئەلەمزادىلەر قەلبىگە يەتسۇن،
ئوقۇش ئۈچۈن كەتكەن ئىنىم ھۇرادىغا يەتسۇن .

ئىلمۇ ـ ئېرپان دولقۇنلىرى مەۋج ئۇرماقتا،
تەشنا لەۋلەر بەھرىلىنىپ سىراپ بولماقتا،
شۇم قۇش ئۇۋىسى بىر تەرەپتىن چۈۋۈلماقتا،
ئوقۇش ـ ئۆگىنىش خەلقىمىزگە زۆرۈر بولماقتا،
قانلار يۇتۇپ شەيتان لەئىن دوزاخقا كەتسۇن .

ئۆلكەم ئىدى ئون يىل بۇرۇن مەيدە ئاغرىقچان،
خەلقىمىزمۇ ھەيكەل بولۇپ قالمىغانتى قان،
شۇمبۇيىلار تېگىدە بېسىلىپ قالغانتى رەيھان،
بولمىغان نان ياكى تەندىن چىقمىغان بۇ جان،
تازىلانغان بۇ ئىللەتلەر قايتىپ كەلمىسۇن .

ئۇ كۈنلەردە قۇرۇق سۆڭەك گەۋدىلىك دېھقان،
چۈنكى خەلقنىڭ كۆپى كېسەل، قالغىنى نىمجان،
ئەڭ يۇقىرى دورا بولۇپ «كىرگۈزەتتى جان ...

يالپۇز بىلەن يۇمغاقسۇت، ئارپىبىدىيان ...»
كۆز كۆرمىسۇن، ئىبرەت ئۈچۈن قۇلاق ئىشتىسۇن .

ئۇزاق ئۆتمۇش مۇدھش ئىدى، شۇنداق بەك يامان،
ھالسىز بەدەن، قانسىز چىراي سارغايغان سامان،
كۆزىمىزگە تار كۆرۈنگەن كەڭرى بۇ جاھان،
ئىست!... بىزنى ئەزگەنىكەن شۇم دەھشەت زامان،
كۈلى ئۆچسۇن كۆككە مەڭگۈ، ئەمدى كەلمىسۇن .

زۇلۇم شۇنداق چەككە يەتكەن، مەن ئىدىم بىتاپ،
تۇيۇقسىزدىن ئەلدىن كەلدى:
– ئويغان!– دەپ خىتاب،
ئەل ئويغاندى، جانلار ئازاد بولدى بەپسىز،
ياڭرىدى دىل، خەلق قۇردى بىلمىگە شتاب،
دېدى خەلقىم چىن كۆڭلىدىن:
– ھۆرلۈك ياشسۇن!

جاھالەتنىڭ ئىشكىنى چېقىپ تاشلىدى،
ئوقۇش ئۈچۈن ھەممىمىزگە كەڭ يول باشلىدى،
خەلقىمىز شاد، دۈشمەنلەرنىڭ كۆزىن ياشلىدى،
نادانلىقنىڭ تورلىرىنى يىرتىپ تاشلىدى،
بۇ يول بىلەن بارلىق خەلقىم مەقسەتكە يەتسۇن .

ئوقۇ ئىنىم، مىنۇت چېغىڭ بوشقا كەتمىسۇن!
جەمئىيەتنىڭ كۈتكەنلىرى بىكار كەتمىسۇن!
ھۇرۇنلۇقتىن ساڭا كېيىن ئەلەم يەتمىسۇن!
خجىللىقتا يەرگە پېتىپ، بېشىڭ قاتمىسۇن،
تىرىشچان بول! خەلق ساڭا رەھمەتلەر ئېيتسۇن .

جەمئىيتىم ساڭا ئايرىدى بىر بۆلۈم خىزمەت،
مۇمكىن ئەمەس ئورۇندىماي، ئاڭا قىل دېققەت!
قايتماس روھ بول! كۆرەش ئۈچۈن توپلىغىن غەيرەت،
مەيۈسلەنمە، تاغ ـ داۋاندىن ئاتلا! قىل جۈرئەت،
ئالىي غايەڭ خانتەڭرىدىن ئۆستۈنرەك بولسۇن .

مەخسۇس ئەمەس بۇ ئېيتقىنىم ئىنسىغا تامام،
قۇلاق سالسۇن ئوقۇش ئۈچۈن بارغان خاسۇئام،
تەسىرلەنسۇن بارچە مىللەت پەرزەنتى ئۈكام،
ياش يۈرەكلىك قېرى ئاكاڭ يوللايدۇ سالام ...
ئەل خىزمىتى كۆڭلۈڭلەردە يىلتىزلار تارتسۇن .

1944 ـ يىل ماي، ئاقسۇ

ئېلىمگە ئىلھام

يۈرەكتە داغۇ ھەسرەت، دىلدا «ئازادلىق» تەمەننىسى،
نەدۇر ئازاد دېسەم، كۆكسۈمدە بار «قۇللۇق»نىڭ تامغاسى.
ھالال ئەمگەك ھاياتىم، ۋەتەن ھەم ئىدى مىراسىم،
كېلىپ بىر مۇتتەھەم قىلماقتا خوجايىنلىق دەۋاسى.
ھالال رىزقىمنى ئەركسىزلىكتە مىننەتسىز يېيەلمەيمەن،
تۇرالمايدۇ بىر تۇخۇمغا تەڭ، ئون توخامنىڭ ھەممە ئەزاسى.
ئەگەر بىركىم بۇ زۇلۇمدىن مىڭ تۈمەنلەپ زارلار قىلسا،
چاتاق يوق تېخى ئاشماقتا ئۇنىڭ سەيلە ـ تاماشاسى.
يېگۈزمەي تارتۇالغان پۇل ۋە ماللار زادى كىمنىڭكى؟!...
ۋە يا ئەمگەك بىلەن تاپقانمۇ گومىداڭنىڭ ئىپلاسى!
زۇلۇمنىڭ قامچىسىدىن باشقا ھېچ نەرسە كۆتۈرگەن يوق،
بۇ سۆزنىڭ ھەقلىقىگە شاھىدىم ئىنسانىي دۇنياسى.
قەبىھ دۈشمەنگە قارشى سەن كۈرەشكە چىقمىساڭ ئەسلا،
يۈز ئەللىك يىل ئۆمۈر كۆرۈشكە بارمۇ تەڭرىنىڭ ئىمزاسى؟!
قورال تۈتماي، كۈرەش قىلماي پەقەت ئەركىن ياشىيالمايسەن،
جاھان بازارىدا شۇنداقلا ئازادلىقنىڭ سەۋداسى.
قاراقاش ئۇرنىغا ئەمدى قىلىچنى ياخشىراق سۆيگىن،
ھايات ئۇ، ھەرگىز ئۆلمەيدۇ، كۈرەشكە بولسا ئىخلاسى .
ئېلىڭ، يۈرتۇڭ، ھاياتىڭ ھەمدە ئەۋلادىڭنى قايغۇرماي،
قورساق تويغانغا شۇكۇر ئېيتساڭ بولۇرسەن ھەممىگە ئاسىي .
كېسىپ ـ چاپ، دۈشمىنىڭنىڭ بېشىنى قويما يۇرتۇڭدا! ...
بۇنى تەكلىپ قىلۇر قەلبىڭدە ۋىجدانىڭنىڭ شولاسى .

ئۇ بەتبەختلەرنى ئىنساپقا كېلىدۇ، دەپ ئويلىما ھەرگىز،
كۆرەش قىلماق بۇ كۈندە بولدى ھەممە ئىشنىڭ ئەلاسى .
دىلىڭغا ئەسلا نۇقسان يەتمىسۇن تۈرلۈك گۇمانلاردىن،
گۈلۈڭنى سولدۇرمىسۇن ھەرگىز ئۇلارنىڭ پىتنە ـ ئىغۋاسى .
ئەگەر ئۆلسەڭ شېھىت سەن، ھايات قالساڭ ئېتىڭ غازى،
بۇدۇر ھەقنىڭ كالامى، نىمىشبەتتىنىڭ ساڭا ئىماسى .

1945 ـ يىل نويابىر، غۇلجا

ياشلاردىن ئىلتىماس

شانلىق ۋەتەن، قارا كۆنىڭ يەرگە پاتتى،
پاك يۈرەكتىگە سائادەتنىڭ تېڭى ئاتتى .

مەغرۇر ئىدۇق ئۆز ۋاقتىدا سېنىڭ بىلەن،
ئەركىن ئۆسكەن بەرگەن ئوزۇق نېنىڭ بىلەن .

ئېلىڭ خۇشال جارانلىغان كېچە ـ كۈندۈز،
بەخت يوللاپ ئەۋلادىڭغا سەئىد يۇلتۇز .

شۇنداق كۈلۈپ كەلگەنىدى بىزلەرگە بەخت،
ئەلگە مىراس بولۇپ كەلگەن تاج بىلەن تەخت .

ئۇچ يۈز يىللار بۇرۇن بىزدىن كەتتى ئامەت،
ئەل بېشىغا ياغدى ھەر خىل زۇلۇم، كۈلپەت .

بېسىپ كەلدى بىزنىڭ ھەربىر ئويغىنىشنى،
قارشى تۇرۇپ كۆتۈرۈلگەن قوزغىلىشنى .

بۇ قېتىمقى ئىنقىلابنى باسالمىدى،
ھېيلە بىلەن بۇ دولقۇننى توسالمىدى ...

ئىش يۈزىگە چىقتى بىزنىڭ ئويلىغانلار،
مەيۈسلۈكتە قارا ئۆيدە كۆيلىغانلار .

كېرەك ئەمدى بۇ نېمەتنىڭ قەدرىن بىلىش،
لايىق ئەمەس بۇڭا تېخى مەغرۇرلىنىش .

ئالدىمىزدا تېخى ئۇلۇغ كۈرەشلەر بار،
قالغانلارنى قۇتقۇزماسلىق بىزلەرگە ئار .

ئەي ۋەتەننىڭ مىراسخورى ياش ئىنسانلار،
تەلمۈرمەكتە بىزگە نۇرغۇن ئەزىز جانلار .

قورقماڭ پەقەت ئالغا ئاتلاڭ جەسۇر ھامان،
ملڭ بولسىمۇ بىرىگە ھەم بەرمەڭ ئامان .

بىر مىنۇتلۇق پۇرسەتنىمۇ قىممەت بىلىڭ،
بوشاڭلىقنى ئۆزىڭىزگە ھارام قىلىڭ .

چۈنكى ۋەتەن سىزگە مىراس، ئىشلەڭ بۈگۈن،
ئىش يۈرمىسە، تەس بولىدۇ ئەتە ـ ئۆگۈن .

ئۆرنەك ئېلىڭ ئاتىلاردىن بۈگۈن پۇرسەت،
پايدا بەرمەس ئەرتە قىلغان قايغۇ ـ ھەسرەت .

ئانىڭىزنىڭ بەرگەن سۈتى ھالال بولسۇن،
ھاياتلىقنىڭ خەزىنىسى جامغا تولسۇن .

خىزىر كەلسە ئابىھايات «يوق!» دەپ يۈرمەڭ،
شەيتان كەلسە «ئىسمىئەزەم»، ئىزدەپ يۈرمەڭ !

دېمەك دوستقا تۆھپىلەرمۇ بۇرۇن بولسۇن،
دۈشمەنگىمۇ ئەجەل ئوقى تەييار تۇرسۇن!

ياش ئەۋلادلار قولىدادۇر ئىش ئاساسى،
قوبۇل قىلىڭ نەمىشبەتنىڭ ئىلتىماسى .

1946 ـ يىل فېۋرال، چۆچەك

ئورماندىن گۈلباغ

(قەھرىمان ئورمانباغ جەڭچىلىرىگە بېغىشلايمەن)

ئىلاھا، مېھرىبان تەڭرىم، بۇ ئەسكەرلەرنى قىلغىن شاد،
قىلىپسەن ئۇشبۇ جاڭگالنى ئۆزۈڭ قۇدرەت بىلەن بۇنياد .
مۇقەددەس بۇ ۋەتەننىڭ كەڭ يېرىنى پاك ئېتەرمىز دەپ،
يىگىتتەك باش كۆتۈرگەن هەممە ئوغلانلارغا قىل ئىمداد .
چېقىبان ئىنقىلابنىڭ مەركىزى ئول غۇلجا شەھىرىدىن،
ئورۇنلاشقان يېرىدۇر يەنسىخەي، ئۇنى قىلىپ ئازاد .
ئويلىماڭ بۇ ئورۇننى سىز ئەل بىلەن ئاۋات يېزىدۇر دەپ،
ئۇنىڭ ئەتراپى قارىياغاچ هەم جىگدىلىكتىن ياد .
بۇلار تۇرغان مۇبارەك جاي ئېقىندۇر، كونا سۇ ئاققان،
بۇ يەرگە ئۆي قېزىشتا هەربىر ئەسكەر بولدى بىر پەرهاد .
بۇ يەرمۇ خۇددى جاڭگالكەن ئادەم ئايىغى يەتمىگەن ئاۋۇال،
ساياهەتكە ئەگەر جىن كەلسە هەم ئەيلەر ئىكەنمىش داد .
بۇ ئەسكەرلەر جاسارەتتە كېلىپتۇر ئۇشبۇ ۋادىغا،
زېمىنىڭ تەكتىگە نۇرغۇن ئىمارەتلەر قىلىپ ئىجاد .
شەھەرنىڭ زىبۇزىننەتلىك ئۆيىدىن بەلكى ئارتۇقتۇر،
قەۋەت ئەينەكلىك ئۆيلەر هەم بۇنىڭ ئالدىدادۇر بەربات .
بۇ جاڭگال ئەسلىدە دەھشەتلى جاي دەپ ئات كۆتۈرگەندى،
بۇ خىل ئەپسانىلەردىن ئاغزىدا ئىزهار ئىدى پەرهاد .
بۇرۇن جىنلار بۇ جايدىن «ئەلھەزەر!» دەپ قورقۇشار ئەردى،
شايانتۇن ئۆتسە هەم «ئەستاغپۇرۇللا!»نى قىلاتتى ياد .
قارىياغاچ، جىگدىلىكلەر، گۈل ـ گۈلستان باغقا تەڭ هازىر،
بۇ يەردە هەر سەھەر بۇلبۇل ناۋا ئەيلەر خۇشالۇ شاد .
بۇ جايغا توپلىشىپ ئەسكەر، ئەل، سەھرا، ۋەتەننى دەپ،

تامام ياۋۇز رەقىبلەرنى يېڭىشكە قىلدى قەسەمياد .
شۇنىڭچۇن ئەل، ۋەتەننى، مىللەتنى دۇشمەندىن قۇتۇلغاي دەپ،
جىھاد قىلماقنى ئالدى، گەدىنىگە بۇ قەھرىمان ئەۋلاد .
خۇدا مەقسەتكە يەتكۈزسۇن، بېلىڭنى باغلا مۇستەھكەم،
يوقالسۇن ئەكسىيەتچى گومنداڭ ۋەتەننىڭ دۇشمنى جاللات .
تونۇلدى جەڭ ئارا پالۋان، باھادىر جەڭچىلەر داڭقى،
بولۇپ توشقان كەبى دۇشمەن، ئۇلار بولدى گويا سەييياد .
شەرەپلىك، ئىنتىزاملىق، قەھرىمان، غەيرەتلىك ئەسكەرلەر،
مۇقەددەس پاك ۋەتەننىڭ كەلگۈسى سىلەر بىلەن ئاباد .
«ۋەتەن!» دەپ ئائىلە دوست ـ يار ھەمدە خانۇ ـ ماندىن ،
كېچىپ بۇ چۆلدە يانقان غازىلار ئەلنى قىلۇر ئازاد .
قۇرۇق كەلگەچ خىجىل بولدۇم، لېكىن بىرئاز غەزەلخانىمەن،
شۇڭا ياڭراق غەزەلىمنى ئېلىپ كەلدىم قىلىپ سوۋغات .
ئىشڭلار خەيرلىك بولسۇن، تىلەك مەقسەت ئورۇندالسۇن،
سۆيۈملۈك دوستلىرىم، سىزگە بۇ ئەشئار نىمشېھىتتىن ياد .

1946 ـ يىل 7 ـ مارت، ئورمانباغ

ھەپسدە كەتكەن دوستۇم ل . مۇتەللىپكە

ئەي كاج پەلەك نە ئىدى جاھان،
قانلار يۇتۇشقان مليونلىغان جان .

قاراڭغۇ مۇدھش، زىندان ئىچىدە،
يورۇقلۇق كۆرمەي كۈندۈز ـ كېچىدە .

يۈرەكتە ھەسرەت ـ پىغان قاينىغان،
تاماق ئورنىغا زەھەر چاينىغان .

يىراق ئۇ زالىم ئىنسانىيەتتىن،
يۇمۇلغان كۆزى ھەققانىيەتتىن .

كىم «ھەقىقەت!» دەپ پىدا قىلسا جان،
ئاققۇزغان ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن قان .

ئىشلەش يولىدا كەتسە دەرماندىن،
كۆيۈنۈپ ئىشلەپ، كەچسىمۇ جاندىن .

بارى بىر تىيىن ئۇنىڭ ئالدىدا،
ھەممە خىزمىتى قالغان دالدىدا .

قانچە كۆيۈنۈپ ئىشلىسە كىشى،
پەقەت باھارغا ئۆزگەرمەس قىشى .

قايغۇ ـ ئەلەمگە يۈرەكلەر تولغان،
سىرتقا چىقالماي كاناي بوغۇلغان .

قانچىلار تويۇپ تۇغۇلغىنىغا،
ئەركىن ھوقۇقتىن بوغۇلغىنىغا .

دېسە قاي بىراۋ خۇدايا پاناھ ...
يازار بويىنغا يوغان بىر گۇناھ ...

دەرد سىغدۇرالماي ئۆرتەنسە جىگەر،
سىغمايۇ ئىچىگە ئاھ!... دېسە ئەگەر .

دېلو ئىچىگە چۈشەر بىر ۋاراق،
قىلار ئۇنىڭدىن ھەر تۈرلۈك سوراق .

يەتتە قات ئۆيدە، قاراڭغۇ تۇندە،
چوڭراقلا تىنسا يالغۇز بىر بەندە .

ئەتسى شۇڭگەن سوراققا ئالغان،
بىچارە خەلقىم شۇ ھالغا قالغان .

ھەربىر كىشىدە كىرامەن كاتىبىن[1]
ئىككىدىن ئارتۇق بولمايدۇ لېكىن.

جۈيجاڭ ۋە شۇڭگەن قويغان ئىشىيون،
ھەربىر كىشىدە بولغان سەككىزى ئون .

كىرامەن كاتىبىن يازسا ئېيتقانىنى،
ئىشىيون يازغان دىلدا ياتقانىنى .

ئاھ ! ... ۋەتەندىشىم ! ... ئاھ ... قېرىندىشىم ! ...
نەدە سەن بۇگۈن «قاينام ئۆركىشىم ؟! ...»

سەن ئەھمەدىڭ خەلق غەمخورى ،
ھېكمەتلىك ئىدى سۆزۈڭنىڭ بارى .

كۆكلەشكە يېتىپ، زىمىستان بېغىڭ،
كەلگەن ۋەتەنگە راست ئىشلەش چېغىڭ .

بۇگۈن بۇ باغدا كۆرمەيمەن سېنى،
كۆرەش قويندا كۆيلەيمەن سېنى .

سغدۇرالمدى سېنى بۇ جاھان،
ئاسرىيالمدى ئۇ كاج، شۇم زامان .

تۇتقۇنغا بەردى سېنى قاي بەندە ؟!
خەلقە، ۋەتەنگە ئاسي شەرمەندە ؟!

ياش يازغۇچىلارنىڭ بۇلبۇلى ئىدىڭ! ...
خەلق بېغىنىڭ بىر گۈلى ئىدىڭ! ...

ئەركىن ھاياتقا پۇرسەت كەلگەندە،
غەمكىن بۇلبۇللار سايراپ كۈلگەندە .

كاشكى سەن ئەمدى بىللە بولساڭچۇ؟! ...
شېئىر بېغىدا سايراپ تۇرساڭچۇ؟! ...

ئەل ۋە يۇرتۇمغا ئەركىنلىك تىلەپ،
پۇرسەت كۈتەتتىڭ قەلبىڭ بىلەپ .

قايتماس ئىرادەڭ ئەلگە تىلەكداش،
بەخت ئىزدەشتە يۇرتقا مەسلەكداش .

ئەي ۋەتەندىشىم، ياتمىغىن مەيۈس،
سېنى زىندانىدا قويمايمىز مەھبۇس .

تىلەكداشلىرىڭ ئۇنتۇماس سېنى،
تۇتقۇنغا چۈشتۈڭ قانداق نەس كۈنى ؟!

نه بولسا بولسۇن ئاخىر چىقارسەن،
دۇشمەن بېشىنى گۆرگە تىقارسەن .

ئەگەر قېنىڭنى سوۋۇتسا زۇلۇم،
يوللىغان بولسا مۇبادا ئۆلۈم .

يەنە شۇنداسەن بەختسىز ئەمەس،
كۆرەش ئىرادەڭ ھەرگىز تەۋرىمەس .

تېخى ئۇ چاغدا ئىنتىقام، غەزەپ،
ئوتلۇق يۈرەكنى قوزغىتار بىزەپ .

زۇلۇم مەسلىكى ھەرقاچان خاراب،
ھەممە ئەتراپنى ئالسىمۇ ئوراپ .

سەندەك كۆرەشچان قەھرىمانلاردىن،
قانچە مىڭنى قىلسىمۇ قىرغىن .

كۆرەش روھىمىز ھەرگىز توختىماس،
قانلىق ئىنتىقام ھەرگىز ئۇخلىماس .

تاكى ۋەتەنگە ئالمساق ئەرك،
بېرىمىز قۇربان، قالمايمىز تىرىك .

ئاۋۋال ۋە ئاخىر ئۇشبۇدۇر تىلەك،
قايتماس ئىرادە ئانت بېرەر يۈرەك .

ۋەدىگە ۋاپا نىمشېھىتقا خاس ! ...
ۋەتەن ئىشقىنى جاندىن ئايرىماس .

1946 ـ يىل ئىيۇن، غۇلجا

① كىرامەن كاتىبىن ـ پەرىشتىلەر ئىسمى، ئۇلار ئادەمنىڭ ئىككى مۇرىسىدە تۇرۇپ، بىرى ياخشىلىقنى، يەنە بىرى يامانلىقنى يازارمىش.

ئالدىدا

ۋەسلىدىن ئۆزگە كېرەكمەس ماڭا جانان ئالدىدا،
ئارزۇيۇم سەن ئېرۇرسەن تەن بىلەن جان ئالدىدا،
بىر گۈلى رەنا ئېرۇرسەن باغۇ - بوستان ئالدىدا،
تا زىيارەت قىلمىسام مەن سېنى ئىمكان ئالدىدا،
يۈزلىرىم شەرمەندە بولسۇن تاڭلا سۇبھان ئالدىدا .

دۇنياغا تەڭ ئەيلىمەيمەن تاغلىرىڭنىڭ تېشىنى،
سېنى دەپ تاشقا قوشارمەن دۇشمىنىڭنىڭ بېشىنى،
سەن ئۈچۈن دەريا ئېقتسام شۇم رەقىبلەر يېشىنى،
مۇمكىن ئولغايمۇ كۆرۈشكە ئايغا ئوخشاش قېشىنى؟!
قارا بەختىم ئاق بولاردى شۇندا رەھمان ئالدىدا .

سەن ئىدىڭ دۇنيادا بىر ھۆسنى گۈزەل نازۇك بەدەن،
ئىككىمىزدە باغلىنىش گويا كى ئەردى جانۇ - تەن .
ئاھ!... گۈزەل يار ئوينىغان قەشقەر، كۇچا، يەكەن، خوتەن،
نېمىلەر بولدى ئىكىن ئىپلاس ئايا غدا پاك ۋەتەن؟!
سەن ئۈچۈن كۆزگە كۆرۈنمەس قانچە قۇربان ئالدىدا .

سۇلىرىڭ ئابىھاياتتۇر، ئەي گۈزەل ياريم، سېنىڭ،
تۇتىيادۇر توپرىقىڭ كۆزۈمگە، دىلدارىم، سېنىڭ،
جانغا جاندۇر ئۇندا ئۆسكەن بارچە غەمخارىم سېنىڭ،
ئايرىلىش تىلدى يۈرەكنى، كۆزى خۇمارىم، سېنىڭ،
ئۆرتەنۇر كويۇڭدا قەلبىم جەرخى كەيۋان[1] ئالدىدا .

ئاۋۇالدا سەن ئىدىكى جەننەتكە ئوخشاش بىر ماكان،
ئەركە ئويناپ ئۆسكەن ئەردىم، قىسمىغان بۇ كەلگە جاھان.
خۇش پۇراقلىق گۈل - چېچەك تاللاپ ئۈزەردى باغبان،
ئابرۇيۇڭنى ساقلار ئەردىم مەن بولۇبان پاسبان،
دۈشمىنىڭ كۆز تىكمەس ئەردى شىرى غەززان[2] ئالدىدا .

باغدا گۈل، شېخدا بۇلبۇل، نېمىتىڭ شۇكرىن ئوقۇر،
تاڭ سەھەر تورغايلىرىڭ تەسۋى سېرىپ قانات قاقۇر،
بەلكى قۇشلار بارچىسى مەدھىيىڭ بىلەن يەرنى چوقۇر،
چۈنكى خەۋپسىز يەر، ھاۋا، تاغ، چۆل ۋە سۇ، دۆڭ ھەم چوقۇر،
ئەركىلەپ ئۆسكەنىدىم شاھزادىدەك خان ئالدىدا .

مەن ئۇ چاغدا سەندىن ئايرىلماقنى ئەسلا كۈتمىگەن،
«ئېھتىيات قىلغىن رەقىبتىن» دېسە، ھەرگىز پۈتمىگەن،
چۈنكى ئۇ كۈندە بېشىمدىن ئىسسىق - سوغۇق ئۆتمىگەن،
ئارغىماقمىنى ئەپەندى قەبرىدە ئۇركۈتمىگەن،
باشقا قامچا تەگمىگەنتى يولدا كارۋان ئالدىدا .

بال - شېكەردىن بەلكى شېرىندۇر كۈمۈش رەڭ سۈلىرىڭ،
تاغلىرىڭدا يايرىشىپ ئەركىن ئۆسەر ئاھۇلىرىڭ،
چېنىقىپ ئەردى رەقىبكە قارشى قول - بازۇ[3]لىرىڭ،
ساڭا تەسىر يەتكۈزەلمەس ئەردى ھېچ جادۇلىرىڭ،
سەلتەنەتلىك شەۋكىتىڭ بولغاچقا ئىنسان ئالدىدا .

ماختىناردىم سەن كەبى بىر نازىنىنىڭ يارى دەپ،
يارىنىڭ كۆكرىكى تەگكەن سازىنىڭ بىر تارى دەپ،
ساڭا باغلانغان مۇھەببەت ھەممىدىن يۇقارى دەپ،
خاھ گۈلۈم... خاھ بۇلبۇلۇمغا قىش ۋە ياز باھارى... دەپ،
كوكۈلۈڭ بۇيىن ئۆپەردىم لالە - رەيھان ئالدىدا .

دىلبىرىم، ئاھۇ كۆزۈم، خۇرشىد يۈزۈم، شېرىن سۆزۈم،
ھۆسنى ئەپلاكىدا [4] تۇغقان ئەردى تەلەي يۇلتۇزۇم،
لەۋلىرىدىن قىزغانۇردى باغدا پىشقان تال ئۈزۈم،
قاشلىرىڭ مېھراب قىلىپ سەجدە قىلاي تەنها ئۆزۈم،
چوڭ گۇناھكار بولسىمۇ دىن بىرلە ئىمان ئالدىدا.

ۋادەرىخا، قايسى كۈندۈر، شۇم تەقىب باستى ئاياغ،
سەن كەبى ھۆر نازىنىنلەر ئۈستىگە سالدى تاياق،
مەن قۇچقىدا تۇرۇپ تارتتىم ئەجەب دەردى پىراق،
نېمىتىڭ لەززەتلىرىدىن ئايرىلىپ قالدىم يىراق،
بىر تىلەمچىدەك قىسىلدىم كۈزدە خامان ئالدىدا.

يىغلىدىم شۇندىن بۇيان تۈن - كېچىلەر بىدار بولۇپ،
رەھىمسىز ئۆگەيگە قالغان قىز يېتىمدەك خار بولۇپ،
ھەۋزىكەۋسەرنى [5] كېچىبان تامچە سۇغا زار بولۇپ،
تارلىشپ كەتكەن جاھانغا سىغمايىن بىمار بولۇپ،
بوينى باغلانغان مۇشۇكتەك ساڭدا ساچقان ئالدىدا.

شۇنداق ئۆمرۈم ئۆتكەندى ئۆرتىنىپ ھەم كۈل بولۇپ،
ئات ، ئېشەكلەر ئورنىدا دۈشمەنلىرىڭگە قۇل بولۇپ،
«ئاللا ئەمرى شۇمكىن؟!» دەپ، ساتسا بەلكى پۇل بولۇپ،
ئۆتكەن ئۆمرۈم ئەسلىسەم يېشىم تۆكۈلەر كۆل بولۇپ،
موللىنىڭ ئىمانى بولدۇم خۇددى شەيتان ئالدىدا.

ئاقۇەت قوغلاندى بولدۇم، بىر يولى تارتتىم پىراق،
شۇم رەقىبنىڭ تەلىيى ئوڭ كەلدى، مەن بولدۇم يىراق،
جانغا تويغان خۇددى بىر پەرۋانىمەن، سەن بىر چىراغ،
كۈنمۇكۈن ئارتتى ساڭا كۆڭۈلدە بولغان ئىشتىياق،
تامچە سۇغا زار بولدۇم بەھرى ئۇممان [6] ئالدىدا.

مەيلى مەن بارغۇنچە يىرتقۇچلۇق بىلەن خەلقىمنى ئات،
مەيلى مەھبۇب بېشىدا قانلىق قىلىچلىك پارقىرات،
مەيلى ۋەھشىيلىك بىلەن ئادەمچىلىك ئاڭنى يوقات،
ئىنتىقام ئالغۇم سېنىڭدىن تا جېنىم تەندە ھايات،
ھېچقاچان ئادەم يېڭىلمەس ۋەھشي ھايۋان ئالدىدا.

ئۆلگىنىم ياخشى نىگارىمدىن تىرىك ئايرىلغۇچە،
ئۇچىمەن ساڭا بېقىپ تاكى قانات قايرىلغۇچە،
كۆرىشىم قايتىماس رەقىب جېنى تېنىدىن ئايرىلغۇچە،
بولدى ئەمدى سەۋرى يوق ياتتىم مانا بىر يىلغىچە،
ئورما ئورماق ئانچە تەس بولمايدۇ دېھقان ئالدىدا.

تارت قولۇڭنى ۋەھشي دۈشمەن، تېخى جېنىم تەندە بار،
ئىنشائاللا، پات يېقىندا سېنى قىلغۇم تارمار،
ئەي پەلىد [7] ، چاپسان يوقال! گۈزەل يېرىمنى قىلما تار،
سەن قارا زۇلمەتنى يوقاتسام، سائادەت تاڭ ئاتار،
كۈن نۇرىن كۆرسەتمىگەن سەن پەردە ئاسمان ئالدىدا.

كۆرىشىم ھېچ توختىماس تا قەترە قانىم قالغۇچە،
تەسىرىڭنى يوق قىلۇرمەن قەلبىم ئارام ئالغۇچە،
ئەزرائىل پۈتتى ئىشىك دەپ تاكى جانىم ئالغۇچە،
تەن سوۋۇپ يۈرەك، تومۇر، قان، ھەرىكەت توختالغۇچە،
شۇندا ئەۋلادىم تۇرار دەۋاغا سۇلتان ئالدىدا.

مەن بارۇرمەن، ئەي نىگارىم، سەن ئۇمىدنى ئۈزمىگىن،
دۈشمىنىڭنى ئۇر! پەقەت ئەركىنغىنا يۈرگۈزمىگىن،
ئالدىنىپ دۈشمەن بىلەن سەن ئەيىش ـ ئىشرەت تۈزمىگىن،
شۇم رەقىبكە باغلىرىمنىك مېۋىسىن ئۈزگۈزمىگىن،
پات يېقىندا تېپىشارمىز گۈل ـ گۈلستان ئالدىدا.

ئەر ئەمەسمەن تاكى دۇشمەننىڭ قېنىن ئاققۇزمسام،
دۇنيادا خائىنلىق ئەيبىن كۆكسىگە تاققۇزمسام،
ئوت زەھەرلىك نەشتەرلە ئۆزىنى چاققۇزمسام،
«ئەللەي ئېتىپ» يەر بۆشۈكتە ھەممسىن ياتقۇزمسام،
شۇندا «مەرد» نامىنى ئالغۇم شاھمەردان ئالدىدا.

ئەي سەنەم، ئەتراپقا باق، خەلقىڭمۇ ھەم تىنچ ياتمسۇن،
«تاشلۇەتتى، سۆيگۈدىن كەچتىمۇ؟!» دەپ باش قاتمسۇن،
جىم يېتىپ، ھەسرەت چېكىپ، قانلار يۇتۇپ، دەرد تارتمسۇن،
ھېيلىگەر مەككار رەقىبكە ئابرۇيىنى ساتمسۇن،
ئەسلىسۇن خار بولغىنىمنى ئۇندا زىندان ئالدىدا.

دەردلى دىل ھېچ توختماس، سىرلىق قەلەم قاياپ يازار،
مۇڭلى داستىنى ئىشتسە، خىزىر تەسبىھىدىن ئازار،
چۈنكى ئول بەتبەخت رەقىبلەر نىمشېھىتكە گۆر قازار،
مەيلى ئۆلسەم سۆيگۈ يولىدا، تېنىم بولغاي مازار،
كۆرىشىم ئارتار تېخىمۇ قىز ۋە ئوغلان ئالدىدا.

1946 ـ يىل ئاۋغۇست، غۇلجا

---

① چەرخى كەيۋان ـ چاقتەك ئايلانغۇچى پەلەك .
② شىرى غەرران ـ قۇرامغا يەتكەن شىر.
③ بازۇ ـ بىلەك .
④ ئەپلاك ـ پەلەك .
⑤ ھەۋزىكەۋسەر ـ كەۋسەر كۆلى، شەربەت كۆلى .
⑥ بەھرى ئۇممان ـ ئوممان دەرياسى.
⑦ پەلىد ـ ئىپلاس.

جنايەتتىن شكايەت

ئۇزۇن مۇددەتلىك مەھكۇملۇقتا دىلدا دەرد نىهان بولدى،
خۇداغا شۈكرىكىم، بۇگۈن بۇنى ئېيتار زامان بولدى،
كۇچا، شايار، بۇگۇر، باي ئەھلىدىن بۇ سىر بايان بولدى .
ئۇ شۇل قانخور سياسەت زەردىدىن دىللارغا قان تولدى،
قوشۇمچە ئەزگۈچى خەلقنى سېيىت ئەخمەت چايان بولدى .

دەرىخا، زۇلمى ئىستىبداد سياسەتتىن قىلۇر ئەل داد،
سېيىت ئەخمەت «غوجامنىڭ» دەستىدىن يۇز ھەسسە داد ـ پەريياد،
قاچانكىم شېڭ شىسەي قاسساپ دۇكانغا چىقتى ئول بىداد،
«پۆكانچىڭ مەن بولاي!» دەپ چىقتى سېيىت ئەخمەت دېگەن جاللات،
بۇنىڭ زالىملىقى ئەل ئىچرە ئاشكارا ـ ئايان بولدى .

بۇنىڭ قىلغان جىنايەتلىرىنى ئاز ـ پاز ئەيلىسەك تەسۋىر،
ئوقۇغان ئىلمىنى ئۆز ئورنىغا ئىشلەتمەي قىلۇر تەھقىر،
بۇرۇنىدىن پۇلغا زورلاپ بەگ ۋە شەنجاڭغا قىلىپ تەسخىر،
ئورۇنسىز قازى بولدى، پارىخورلۇقنى قىلىپ تەقدىر،
يېتىشتى شېڭ شىسەيگە ئىككى تىللىق بىر يىلان بولدى .

خالايىقنىڭ شەرىئەت ئىشلىرىن ناھەق زۇلۇم ئەيلەپ،
غېرىب ـ بىچارىلەرنىڭ تاپقىنىغا ھەم جىددىي ھۇجۇم ئەيلەپ،
قارانى ئاق قىلىپ، ئاقنا قارا بىلەن ھۆكۈم ئەيلەپ،

ھەمشە پارىخورلۇق بىلەن نەپسىنى تۇلۇم ئەيلەپ،
بۇ بىر يەپ تويمىغۇر، چۆللۈكتىكى ۋەھشي قاۋان بولدى .

خۇسۇسەن بۇ قېتىمقى ئىنقىلابتا خەلقنى بەك ئەزدى،
خالايىقمۇ «غوجام»دىن بىناھايەت تويدى ھەم بەزدى،
كۆچا، شايار بىلەن بايىنى ئارىلاپ بىر قېتىم كەزدى،
بۇ بىر قېتىمدا قىلغان زۇلمىنى ئىنسانۇ جىن سەزدى،
ئۆزى بىر ئوت بولۇپ، ئىلكىدە تۇتقان قامچىسى قان بولدى .

بۇلاپ ئالدى خەلقنىڭ مۈلكىنى «نسەن»گە ئالدىم دەپ،
بالاڭ «ئوغرىغا قوشۇلغىنغا» پالە سالدىم دەپ،
بىراۋنى «سېنى مەن ئۇشبۇ ئۆلۈمدىن ئايرىپ ئالدىم» دەپ،
«سېنىڭ يولۇڭدا مېڭىپ چارچىدىم ۋەياكى تالدىم» دەپ،
شۇنىڭدەك باھانە بىلەن بۇ ئىنقىلاب ئاڭا ھايان بولدى .

ئەجەلنىڭ شەربىتى قانلىق قىلىچتىن قاينىغان ـ تاشقان،
زۇلۇمنىڭ دەستىدىن بىرقانچىلەر جاننى ئېلىپ قاچقان،
ئۇلارنىڭ تۇغقىنىدىن قانچىنىڭ ناھەق خۇنىن چاچقان،
بۇنىڭ ئۈستىگە سېيىت ئەخمەت قازانىڭ دەپتىرىن ئاچقان،
ھەمشە قىلمىشىدا ئەسلي ئىستىبدات سيان بولدى .

تېخى پەتىۋا چىقاردى جان قاچۇرغانلار ھەققىدە،
ھالال قىلدى بۇلاپ ئالماقنى مېلى بولسا دەستىدە،
«مۇباھ!» قىلدى خوتۇنىنى ئەجنەبىيگە بولسا ئەقىدىدە،
شۇنىڭدىن بولدى ئېپىپەت ـ نومۇسسىز ئاياغ ئاستىدە،
بۇنىڭ قەلبىدە ئىمان بارلىقىغا خەلقتە گۇمان بولدى .

زۇلۇمغا ياندىشپ ھازىر ھەربىيدە مەسلىھەتچى ئۇ،
زۇلۇم ئەربابلىرى ئۇيقۇدا ياتقاندا كۆزەتچى ئۇ،

قان ئىچكۈچ خۇددى بىر قۇشخاندا بولغان «تۈلەكچى» ئۇ،
خالايىقنىڭ مال ـ مۈلۈك ۋە گۆشلىرىنى يېمەكچى ئۇ،
خۇدايا، قورقۇشتىن گۆش سىزىپ تەن ئۈستىخان بولدى.

«غوجام رەھبەرلىكىدە» خەلقنە زۇلۇم ئەيلەپ قېرى ـ ياشتىن،
سېپىل سوقماق بولۇپ ئەردى كۆچا، بايغا يېڭىۋاشتىن،
ئەجەب قاتتىق ئىكەن كۆڭلى، ئۆتۈپ كەتكەن قارا تاشتىن،
ئېتەكلەر قۇرۇمايتتى كۆزدىن ئاققان قان بىلەن ياشتىن،
مەغرۇر ئۆسكەن دېھقان بالىلىرى موھتاجى نان بولدى.

بۇ زۇلمەت مەسلىھەتنى باشلىغاندا كەتتى بۇ ئىللەت،
دېمەك توختام بويىچە بابباراۋەر بولدى ھەر مىللەت،
ئاسارەتتىن قۇتۇلدۇق، بېشىمىزدىن كەتتى بۇ زىللەت،
«غوجام» ھەسرەت چېكىپ باغلاپ بېرەلمەي قالدى بىمىننەت،
ئاقارماس ئابىزەمزەم بىلەن يۇز يىللىق قازان بولدى.

بىتىمگە رازى ئەمەس، چۈنكى ئۇ، دۈشمەنگە سېتىلغاندۇر،
جىنايەت سايىسىدا يارەمچىمەن دەپ ئېتىلغاندۇر،
ئۇنىڭ بۇ پىكرىگە بىرنەچچە خائىنلار قېتىلغاندۇر.
بۇ سۆزنىڭ راستلىقىغا نەچچە ھۆججەتلەر تېپىلغاندۇر،
بۇنىڭ كەينىدە داۋۇت موللىدەك بىرنەچچە نادان بولدى.

خۇدادىن ئەسلىي قورقمايدۇ، تېخى خەلقتىن ئۇيالمايدۇ،
ھەقىقەتچى كىشىلەرگە گۆر كولايدۇ، ياتمايدۇ،
ئوغۇلنى ئاتىغا، خوتۇننى ئېرىگە يولاتمايدۇ،
شايانۇن قازىسىدەك ھېچقان ھەقنى يارالمايدۇ،
بۇنىڭ «شەپقەتلىك» قولىدا قانچىلەر گۆرگە راۋان بولدى.

هاياتتىن ھەققى يوق كەتسۇن بۇ دۇنيادىن تۇمۇغ جايى،
مېنىڭ ھۆكمىم ئەمەس، بەلكى زامان ۋەزىيىتىنىڭ رايى،
نىجاسەت قىلمىسۇن دۇنيانى بەتبەخت خوجىنىڭ پايى،
ئۆتۈپ ئون بەش قاراڭغۇ، ھازىر ئايدىڭلاشتى خەلق ئايى،
دېمەك نۆۋەت خەلقلەر بەختىگە كەلدى، ئامان بولدى.

يىگىت بولساڭ تۇر ئورنۇڭدىن ! ... تەلەپ قىل ئىنتىقامىڭنى،
زەبۇنلۇق يەتمىسۇن باغلا، ۋەتەنگە ئېتىقادىڭنى،
تەرەققىي ئەيلىگىن سەن ھەمدە مىللەت ئېتىبارىڭنى،
سېتىپ قويما سېيىت ئەخمەتكە ئوخشاش ئىختىيارىڭنى،
قۇرۇتساڭ سەن ۋەتەن ساتقۇچنى يۇرت، ئەلگە ئاسان بولدى .

1946 ـ يىل دېكابىر، غۇلجا

ۋەتەن قۇربانلىرى خاتىرىسىگە

قېرىندىشىم، ۋەتەندىشىم، تىلەكدىشىم،
ئېغىر قايغۇ ـ غەمگە پاتتى، مۇڭلۇق بېشىم .

مەرھۇم ئىنىم ل . مۇتەللىپ تۇتقان يولى،
قېرىندىشىم، جىگەردىشىم قادىر ئېلى .

داۋۇتۇۋ ھەم بىلال ئەزىز بىر مەسلەكداش،
ئارمان بىلەن كەتتى ئوتتۇز يەتتە يولداش .

«ئازادلىق» دەپ ئاقسۇدا بىر قۇرۇم تۇزگەن،
ھاياتلىقنىڭ تومۇرىغا قان يۇرگۈزگەن .

ۋەتەنپەرۋەر ياشلار بىللە باش قوشۇشقان،
ئازادلىقنىڭ نۇقتىسىغا چىڭ ئويۇشقان.

راست تېرىشىپ ئىشلىگەندە بەش ـ ئالتە ئاي،
ئاۋاز قوشتى بۇ قۇرۇمغا كۈچا ھەم باي .

قەسەم ئىچكەن «ئازادلىق!...» دەپ بىر ئېغىزدىن،
چىقىپ قالدى ۋەتەن سانتۇچ ئارىمىزدىن .

يۈرتقا قاتتىق جىنايەتچى ئىككى يۈزلۈك،
چېقىر كۆزلۈك، ئىككى تىللىق، ئىككى سۆزلۈك .

شۇنداقلارنىڭ قىلمىشىدا قانچە ياشلار،
قۇربان بولدى ۋەتەن ئۈچۈن قېرىنداشلار .

مۇستەبىتلەر زىندانىغا بولدى تۇتقۇن،
ئوتلۇق دىلدىن قاچان ئۆچمەر ناملىق «لۇتۇن!»

جسمىڭ كەتتى قېرىنداشلار، روھىڭ ھايات،
مەڭگۈلۈك ئاسارەتتە بولدۇڭ مامات.

دۇنيا ھايات، ئېلىڭ ھايات، نامىڭ ئۆچمەس،
ئىنتىقامدىن ئوتلۇق يۈرەك ھەرگىز كەچمەس.

بىزمۇ پىدا، قۇللۇقتا جىم ياشىمايمىز،
كۈرەش قىلىش ئەھدىمىزنى تاشلىمايمىز.

خاتىرەڭلەر جەمئىي بولسۇن قېرىنداشلار،
قايغۇرماقتا سىزلەر ئۈچۈن قېرى ـ ياشلار.

ۋەتەن ئۈچۈن، سىزلەر ئۈچۈن پىدادۇر جان،
خورلۇق بىلەن ئۆتتى ئۆمۈر يۈرەكلەر قان.

ئەي پىداكار، قىلمىساڭمۇ قوراللىق جەڭ،
يېرىڭ بولسۇن شېھىتلەرنىڭ جايىغا تەڭ.

كۈرەش بىلەن روھىڭلارنى شاد قىلارمىز،
ھەر كۈرەشتە نامىڭلارنى ياد قىلارمىز.

بىزگە كېرەك يېرىمىزنىڭ ئاۋاتلىقى،
بىزگە كېرەك خەلقىمىزنىڭ ئازادلىقى.

ۋەتەن بىلەن خەلقىمىزنىڭ شەرەپ ـ شانى،
ئارمان يوقتۇر ئۇشبۇ يولدا چىقسا جانى.

تاكى يۇرتتا ئازدىلىق تاڭ ئاتمىغۇچە،
دۇشمەن بېشىن تاشقا ئۇرۇپ چاقمىغۇچە.

تۇرگەن يەڭنى چۈشۈرمەيدۇ ھېچبىر ئىلىم،
توختىماستىن نەپرەت يوللار قەلىمىم ـ تىلىم.

1946 ـ يىل دېكابىر، غۇلجا

دوستلىرىمغا ①

1

يۈرەكنىڭ تەپكىنىدىن تىنچىماس ئەسلا دىلۇ ـ جانىم،
سوراقلار ھەر نەپەس ھىجران ئازابىدىن دىل ئارامىم .
كۆرۈنمەس يول يىراقىدىن نە ئىشلار بولدى گۇلباغىم،
زۇلۇمنىڭ دەستىدىن ئوت ئىچرە قالغانىدى سايرامىم .

مېنىڭ ھالىمنى سورىساڭ، لەيلىنىڭ ۋەسلىدىكى مەجنۇن،
يەنە ئەركىن مەئشەت ئۈزرە مېھمان بۇندىمەن ھەر كۈن .
لېكىن ئويلاپ سېنى ھەردەم، يۈرەكلەر لەختە ـ لەختە خۇن،
قاچان بولغاي مۇيەسسەر ماڭا باغ ئىچىدە رەيھانىم .

ماڭا راھەت كېرەك ئەمەس، سېنى ئۇنىدىن خالاس ئەتمەي،
غېرىبلىقتا سەنەمنىڭ بېغىغا مەن بېرىپ يەتمەي .
ئوراپ ئالغان قارا پەردىنى تاكى يىرتمايىن ئۆتمەي،
دېمەك، ئازادلىقىڭغا ھۇنتەزىردۇر سۇبھى بىلەن شامىم .

سېنىڭ تۇتقۇنلۇقۇڭنى ئويلىسام تۇرلۇك ھېكايەت بار،
رەقىب ئالدىدىدا قېرىنداشتىن بولغان شىكايەت بار .
يەنە ئۆز بەختىگە قەست ئەيلىگەن تۇرلۇك خيانەت بار،
بۇ سىرلىق پەردىنى يىرتماي تاپمىغايمەن سەرەنجامىم .

سەۋەب بىرلەن تەلەپ قىلساڭ تىلەكلەر بولغۇسى تەستىق،
كۆڭۈلنى ھەم ئىشىڭنى ھۆرىيەتكە ئەيلىگىن تەتبىق .

ئۈمىدلەر ـ ئارزۇلار دەل شۇ چاغدا كەلگۈسى تەھقىق،
يۈرەكنىڭ چوڭقۇر قاتلىمىدىن ساڭا بۇ ئەمرۇ پەرمانىم .

يۆلەنچۈك ھەم تايانچۇقنى ئۆزۈڭنىڭ ھممىتىدىن سور،
يۈزۈڭگە پەردە تارتما، كۈنگە قارشى بولمىغىن شەپكور .
رەقىب تارىخىن سورىساڭ ئەزەلدىنلا ئىدى قانخور،
خارابلاشتى ئۇ مەلئۇنلار قولىدا باغۇ بوستانىم .

مۇھاجىر بولمىقىم «قۇللۇق»قا، قارشىلىق «گۈناھىم»بار،
ئەگەر سەن تەۋرىسەڭ يارۇ ـ يۆلەككە ئوتلۇق «ئاھىم...» بار .
سۆزۈم چىندۇر بۇڭا ئۆتمۈشتىن تارىخىي گۇۋاھىم بار،
ئۇخلىغانلارنى ئويغاتماقتا يوللاندى بۇ ئىلھامىم .

قىزىلگۈلدەك چىرايىڭ نە ئۈچۈن سېرىق باھار چاغدا،
ئۆزۈڭ ھەر يەردە سەرگەردان، رەقىبىڭ دائىما باغدا .
پەلەكنىڭ ئۇشبۇ تەڭسىزلىكىدىن ھەمىلەر ئېرۇر داغدا،
بولۇرمۇ ئىشقا ئاشقان كۈن مېنىڭ قەغەزگە يازغانىم؟! ...

يېرىمنىڭ تارىخىغا كىرىتكۈم مەن ھەقىقىي بىر تۇس،
پەلەكمۇ قىلمىشىغا توۋا بىلەن ئەيلىگەي ئەپسۇس .
شۇنىڭچۈن، ئەي ساباۋ، ئېيتقىن ئىلمگە، بولمىسۇن مەيۈس،
كاپارەت ئەيلىگەي ئۆتمۈشتىكى شۇم كۈنگە دەۋرانىم .

2

قارا زۇلمەتنى يەڭمەككە مېنىڭ كەڭرى پىلانىم بار،
«مۇشەققەت ئورنىغا راھەت كېلۈر» دەپ چىن ئىمانىم بار .
ساۋادەت ئاسمىندا يورۇق يۇلتۇز ھىلالىم بار،
شۇنىڭچۈن نۇر بىلەن تولغان مېنىڭ ھەممە شەبىستانىم .

پەلەككە ياڭرىغان خەلقنىڭ زۇلۇمدىن چەككەن ئاۋازى،
ئاسارەتتە ياشاشقا بولدى ھەممە يەردە نارازى .
زۇلۇم ئاستىدا ئوخشاشتۇر ئېلىمنىڭ قىش-يىلەن يازى،
قاچان ئۆز ئورنىغا چۈشكەي مېنىڭ خاتىر پەرىشانىم .

رەقىبلەر كەيپ ئۈچۈن مېھنەت ھالالىمنى بۇزار ئىدى،
مىنىپ ئات ئورنىدا گەدەنگە ئىشرەتلەر تۈزەر ئىدى .
يېشىم دەريادا شۇڭلاشقا ئۆردەكلەر ئۈزەر ئىدى،
بۇلۇت يەڭلىغ تۇمان بولغان يۇرەكتىن ئۆرلىگەن ئاھىم .

ھارام تۇرمۇشقا كۆنمەس ئالىي روھلۇق «قەسمىتى»[2] مىزبار،
قەلەمگە يار بەرمەككە تېخى يېنىمدا «بەختىم يار»[3]
قارا قەشنى يېڭىپ چىققان غازاڭ بولماس «باھار»[4] دىم بار،
«قىزىق»[5] سايرايدىغان «كاككۇك» كەبى يارۇ - ھەمكارىم .

دېڭىزنىڭ مۇزلىشى ئادەت «قىزىق» سۆزۈغانغا مەن ھەيران،
ئەگەر سەن قاينىساڭ دۇشمەنلىرىڭ تەھقىق بولۇر ژەيران .
ئىشىڭ تەسۈرلىسۈن كۆڭلۈڭدە سىرىڭنى ئېچىپ ھەرگىز،
سەھەرلەردە تۇرۇپ سايرار سائادەتتۇر بۇ «بىدار»[6] دىم .

بۇ كەڭ دۇنيانى سەيرى ئەيلەپ، ئېلىم ھالىن تاماشا قىل !
رەقىبلەر بار يەرگە نسبەتتە مىنۇت چاغىڭنى پادىشاھ بىل !
ئەگەر دۇشمەن ئارا بارساڭ گويا «چاقماق»[7] بولۇپ چاقىل !
دېگىن ئازاد بۇ كۇنلەرنى، يېنىمدا ھۆرۇ غىلمانىم .

كۆڭۈل بېغى سۇ ئىچكەي ئەردى ئول كۈن شادۇ «پەرھەت»[8] دىن،
دۇشمەنلەر قان قۇسۇپ ئۆلگەي چىدالماي بۇ مۇھەببەتتىن .
سادا قىلماس شۇ چاغ ئەلنىڭ «دوستى»[9] مەيداندا پۇرقەتتىن،
جاراڭلاپ تىرىككە تەسىر ئېتەر شۇندا مېنىڭ سازىم .

هاياتنىڭ «بىخى»[10] ھەم قىلسا بېغىم ئىچرە سەمەر پەيدا،
قىزىلگۈلدەك نەھالىڭغا جاھان «بۈلبۈل»[11]لىرى شەيدا .
ئەگەر «جۈرئەت»[12] قىلار بولسا قىلۇر دۈشمەننى ناپەيدا،
كۆكەرگەي، ئابى رەھمەتتىن مېنىڭ ئازاد چارا گاھىم .

رەقىب ئەمدى ئېلىمگە دىلنى ئارتۇق باغلىيالمايدۇ،
يورۇق دۇنيانى كۆرگەننى جادۇلار ئالدىيالمايدۇ .
ئۆزى موھتاج كىشىلەرنىڭ ھاجىتىنى قامدىيالمايدۇ،
ئامان تاپماس ئاڭا قارشى قوزغالسا «قەھھار»[13]دىم .

ئەگەر ھەرقانچە «ز. ق»[14] بولسا ئېرىيدۇ بىر ناۋا قىلسام،
ساقايتۇرمەن ئەگەر ھەرقانچە «دەردىمەن»[15] گە داۋا قىلسام .
قالۇر ھەيران مۇھەببەت بەزمىسى ئىچرە مەن ساما قىلسام،
غەزەلخانىمەن مۇھەببەت ئەھلىدىن بولسا خېرىدارىم .

قانائەت قىلغۇچە تەڭرىم نېسىپ ئەتكەي ھايات روزى...
تېخى «سەزگۈر»[16] تۈزۈپ تەسۋىرلەر، تىنماي كېچە ـ كۈندۈزى .
يورۇتماي تارىخنى توختىماس يىغلاپ قارا كۆزى،
سەمەندەر[17]دەك بولۇپ ئوت ئىچرە قالدى ئۇندا جانانىم .

بۇ ئەركىن تۇرمۇشۇڭنى تۆھپە قىل خەلقىڭگە ھەر سائەت،
ئۇمىدسىزلىكنى خەلقىمدىن يىراق قىل، بولما بىتاقەت .
سېنىڭ ھۆرمىتىڭگە ھېچقاچان يەتمىگەي دەخلى ھەم ئاپەت،
كۆكەرسۇن ئابى رەھمەت بىرلەن ئازاد گۈلستانىم .

غۇرۇرلۇق ئۈيقۇسىدىن تۇرمسالىڭ بۇندىن كېيىن، دوستلار،
دېيىلمەسمۇ سېنى ئۆز يولىدا چارچىغان سۈسلار .
خەلقە تۈيغۇ بەر دائىم، سقىلسۇن بولسا جاسۇسلار،
ساڭا دائىم كۈلۈپ باقسۇن مېنىڭ بۇ يېڭى دەۋرانىم .

قانائەت ئەيلمەيدۇ نمشبهت، دوستلىرىم، سەندىن،
ئېلمنى ھۆرىيەتكە باشلا سەن ھېچ قورقما دۈشمەندىن .
دىلىڭدا مەقسىتىڭنى قويما يازا چىقماستا جان تەندىن،
دېمەسته باش كۆتۈرگىن، ئۈيقۇدا تەڭ يولدا قالغانىم .

1947 ـ يىل يانۋار، غۇلجا

---

① بۇ شېئىر شۇ ۋاقىتتىكى قەلەم ئىگىلىرىگە قارىتىلغان دوستلۇق چاقىرىقى بولۇپ، شېئىرنىڭ 2 ـ قىسمىدىكى مىسرالار ئېچىدە قوش تىرناققا ئېلىنغان سۆزلەر، شۇ يىللاردا ئۆتكەن شائىرلارنىڭ تەخەللۇسى ـ قەلەم ئىسمى.

② «قىسمەتى» ـ قاسىمجان قىسمەتى.
③ «بەختيار» ـ ساپاخان پولات.
④ باھار ـ روزى قادىرى.
⑤ «قىزىق، «كاككۇك» ـ تۇرسۇن ۋاھىدى.
⑥ «بىدار» ـ ئەرشىدىن تاتلىق.
⑦ «چاقماق»... ؟!
⑧ «پەرھەت»، «پەرھەت» ـ نەسرۇللا قارى
⑨ «دوستى» ـ مۇھەممەت ئىمىن ھېكمى
⑩ «بىخى» ـ زەينىدىن سالى
⑪ «بۇلبۇل» ـ ساتتار
⑫ «جۇرئىتى»، «جۇرئەت» ـ تېپىپجان ئېلىيوف
⑬ «قەھھار» ـ تۇرسۇن قەھھار
⑭ ز. ق ـ زۇنۇن قادىرى
⑮ دەردەمەن ـ ئابدۇرېھىم ئەيسا
⑯ سەزگۈر ـ ....؟
⑰ سەمەندەر ـ ۋولقانلار ئېچىدە يۈرىدىغان ئوت چاشقىنى

«ئويغان!» [1]

ئويغاندى «ئويغان!» بىرلىككە قورغان،
ئالىي تىلەككە يول باشچى بولغان .
ئۆتمۈشتە مەيۈس خەلقىمنى ئالداپ،
ئۇخلاتقان ئىدى ئىبلىس ۋە شەيتان .
خەلقىم زۇلۇمدىن، جاندىن ئۈمىدسىز،
دەردلىك يۈرەكلەر زەردابقا تولغان .
زارىن ئىشتىمەس، ھېچ رەھىمى ئەتمەس،
زۇلمىن كېمەيتمەس شۇ ئەسكى دەۋران .
ئاھۇپغانلار تۇرمۇش كۈيىدۇر،
خەلق بىر قەپەستە تورغايچە بولغان .
يۈز مىڭلىغان خەلق، ئىستەك ـ سوراق يوق ،
زالىم پەلەكنىڭ قۇربانى بولغان .
شۇنداقتىمۇ خەلق ياتماي ئۈمىدسىز،
ئەركىنلىك ئىزدەپ مەيداندا تۇرغان .
ئاخىر بۇ مەقسەت ئاشقاندا ئىشقا،
خەلقنىڭ يىرىمى تەڭ يولدا قالغان .
«تاڭ ئاتتى تۇر!...» دەپ تەۋرەتتى خەلقنى،
غەپلەت ئۇيقۇدىن بۇ چاغدا «ئويغان» .
كۈندۈزگە قارشى كور شەپەرەڭلەر،
ئاپتاپتىن قېچىپ ئىغۋا قوپارغان .
ئىغۋا كۈچىيىپ، ھەددىدىن ئېشىپ،
«ئويغان»نى قايتا يوتقانغا تارتقان .
توسۇن كېلىندەك يوتقانغا بارماي،

«ئويغان!» بويىچە كەڭلىككە ماڭغان .
تۇننى ياقلىماس، مەڭگۇ ئۇخلىماس،
بىلسەڭ خەلق ئۈچۈن بۇ روھىي ۋىجدان .
غەپلەتتە قالغان خەلقىمنى «تۇر!...» دەپ،
ئسراپىل كەبى سۇرىنى تارتقان .
ئەلنى ئويغتىش، دىلنى يورۇتۇش،
زۇلمەتكە قارشى نىشانى بولغان .
يەر، كۆك ھەم دېڭىز كۆنلۈك يولدۇر،
كۆرگەن خەلقىنىڭ مېھمانى «ئويغان» !
ئۆتكۈر كۆزىدە باقسا جاھانغا،
پەردە بولالماس «ئالتاي»، «تيانشان»② .
ياقلايدۇ خەلقنى، سۆزلەيدۇ ھەقنى،
تىنچلىق بىتمىنى ئىشقا ئاشۇرغان .
شۇڭلاشقا مەڭگۇ كۈلگەي ھاياتىڭ،
بولسۇن رەقىبىڭ تېز خانۇ ۋەيران .
سەندىن نىمشېھىت كۆتكەن ئۈمىد شۇ،
پارلاق كەلگۈسىڭ بولسۇن پاراۋان .

1947 ـ يىل فېۋرال، غۇلجا

① «ئويغان» ـ ئۇچ ۋىلايەت ئىنقىلابىنىڭ تەسىرى بىلەن، ئويغانغان ۋەتەنپەرۋەر خەلقلەر تەرىپىدىن ئۇرۇمچىدە چىقىرىلغان گېزىت . كېيىن ۋەزىيەتنىڭ قىسقىشى بىلەن ئىلىغا يۆتكەلگەن.

② «ئالتاي»، «تيانشان» ـ ئۆلكىلىك گومىنداڭ ھۆكۈمىتىنىڭ خىراجىتى بىلەن شەخسلەر ئىگىدارچىلىقىدا، ئۇرۇمچىدە ئويغۇر تىلىدا نەشر قىلىنغان گېزىتلەر.

ۋەتەن مۇھەببىتى

سەندىن ئارتۇق سۆيگىنىم يوق بۇيۇك ۋەتەن،
ساڭا پىدا، ساڭا قۇربان جان بىلەن تەن .

سېنى كۆتۈش، سېنى ساقلاش ماڭا بۇ پەرز،
ۋەتەن سۆيۈش ۋەتەن ئوغلىغا ئەزەلدىن قەرز .

بارلىقىمنى سېنىڭ ئۈچۈن يارىتىلغان،
تىلەك ـ مەقسەت بەختىڭ ئۈچۈن قارىتىلغان .

ماڭا سەندىن ئۇلۇغ نېمەت كېرەك ئەمەس،
سېنىڭ ئۈچۈن ئازادلىقىڭ كۇپايە بەس .

ھاياتىمنى، ماماتىمنى سېنىڭ بىلەن،
سائادىتىم، شاقاۋىتىم [1] سېنىڭ بىلەن .

كەڭ قوينۇڭدا تۇغۇلغان ۋە شۇندا ئۆسكەن،
چىن ئىنسانلىق مەيدانىغا شۇندا چۈشكەن.

شۇنىڭ ئۈچۈن بوشاتمايمەن قۇدرىتىڭنى،
جان ـ تەن بىلەن ساقلايمەن ھۆرمىتىڭنى .

شۇ مەقسەتنى ئورۇندايمەن دەپ نىمشىبهت،
ئارمان يوقتۇر بولسام ئەگەر پۈتۈن شىبهت .

1947 ـ يىل مارت، غۇلجا

① شاقاۋەت ـ بەختسىزلىك

قەبرىدىن ئاۋاز

سالام سىزگە، ئەي يۇرتۇمنىڭ ئازاد ئىلى،
سالام سىزگە، باغلىرىمنىڭ قىزىل گۈلى .
بويۇن قىسماي سايرا ، باغنىڭ خۇش بۇلبۇلى،
ئېچىلغاندۇر ئەركىن سايراش هايات يولى .

بىز ئويلىغان: كۆكنى دىلىمدىكى جاراڭلىتار،
بۇلبۇل سايراپ تاغۇ ـ دەشتنى هەم ياڭرىتار ،
ئەتراپلارغا مۇڭلۇق مۇقام ـ ساز ئاڭلىتار،
نە بولغاندۇر، بوغۇلغاندەك سۆزلەر تىلى؟! ...

مۇڭلۇق بۇلبۇل گۈلگە تېخى يەتمىگەندەك،
شۇم قۇشلار مۇ گۈل يېنىدىن كەتمىگەندەك ،
باغۇ-بىمگە ئەركىن هوقۇق ئۆتمىگەندەك،
ئەركىن بولسۇن هەر تەرەپكە سوزغان قولى .

نە ئۈچۈن بىز ياتالمايمىز قەبرىدە جىم؟! ...
خەلقىمىزنى ئالدىمسۇن «شەيتان رەجىم»!
يۇرگۈزۈلسۇن تېز هەم تولۇق «ئون بىر بىتىم!»،
بولمىسۇن خەلق يەر ئۈستىدە قۇلنىڭ قۇلى .

غاپىل تۇرما! قەھرىمانلار هېچ تېڭىرقىپ،
كۆزۈڭنى ئاچ، ئەتراپلارغا تېز ـ تېز بېقىپ،

تۇر! بۇلبۇلۇم پەرۋاز ئەيلە قانات قېقىپ،
پۇرسەت ساڭا ھاياتلىقنىڭ ئەركىن يولى.

خەۋەردار بول، يوللاردا كۆپ قۇرۇلغان دام،
نومۇسسىزلار: «چۆچۈرىنى سانايدۇ خام» ،
كۆرەشچان ئەل ھوشيارلىقتا قىلسا داۋام،
ئازدۇرالماس ئۇچ بېشى بار يىلان يولى.

ئەركىن ھوقۇق ئالمىغۇچە ئالما ئارام،
ھاياتلىقتا ھەركىشىگە قۇللۇق ھارام! ...
يۇرتىمىزنى قىلمىغۇنچە خۇشال - خۇرام،
توختىمايدۇ يۇرەكلەرنىڭ ئاققان سېلى .

كىملەر ئۇچۇن جان بەردۇق بىز ئۇنتۇلمىسۇن!
قەبرىمىزگە شاقاۋەتلىك كىر قونمىسۇن! ...
خىزمىتىمىز نام - نىشانسىز يوق بولمىسۇن! ...
خاتىرىلەنسۇن بىز شېھىتنىڭ ئوڭ ھەم سولى .

ئازادلىق!... دەپ مەيدان ئارا جەۋلان قىلغان،
ۋەتەننى دەپ، خەلقنى دەپ قۇربان بولغان ،
ئېغىز ، قۇلاق، كۆز ، بۇرۇنغا تۇپراق تولغان،
بىز شېھىتنىڭ بۇگۈن يەنە سۆزلەر تىلى .

ۋەتەننى دەپ ئاققان قانلار بوش كەتمىسۇن،
مىليونلىغان بوزەك ئەلنى قاقشاتمىسۇن ،
خەلقىم يەنە ھەر تەرەپلەپ دەرد تارتمىسۇن،
زۇلۇم بىلەن دۇمچەيمىسۇن ئەلنىڭ بېلى .

ئازادلىق!... دەپ بىز شېھىتلىك نامىن ئالغان،
ۋەتەن، خەلق ئۇچۇن قانغا غەرق بويالغان،

ئەجەل يېتىپ يەر ئاستىدا ئورۇن ئالغان،
رازى بۇڭا ۋەتەن، خەلق ئەلنىڭ دىلى .

لېكىن بىزنىڭ ئالىي تىلەك قېنى بۇگۈن؟! ...
دېمەكچىمىز : «ئەلنىڭ دىلى بولسۇن پۈتۈن!»
ئۇنتۇلمىسۇن قان يىغلىغان كۈندۈز ۋە تۈن،
يالغۇز بىزگە بەخش ئەمەس يىلان يىلى .

دۈشمەن يەنە بەختىمىزنى زەبۇن قىلسا،
خەلقىمىزنى بۇرۇنقىدەك يانجىپ قىرسا،
ۋەتەن، خەلق دېگەنلەرنىڭ باغرىن تىلسا،
رازى ئەمەس بىز سىلەردىن ۋەتەن ئېلى.

كاشكى ئەمدى بىز تىرىلىپ قايتا تۇرساق،
سىزلەر بىلەن كۈرەشلەردە بىرگە بولساق،
بۇنداق يەنە قانچە قېتىم قۇربان بولساق،
بىزنىڭ تىلەك نەق شۇ ئىدى، بولماس ھېلى ؟! ...

كۈرەش قىلىڭ، قايتماڭ ھەرگىز يولىڭىزدىن!
جان ئايىماڭ، زەپەر كەتمەس قولىڭىزدىن!
قەست قىلسىمۇ دۈشمەن ئوڭ ھەم سولىڭىزدىن ،
قورقماڭ، كەتمەس يېنىڭىزدىن بەخت دۇلدۇلى .

قوشۇلدۇق بىز مەھبۇسلارنىڭ ئەرۋاھىغا،
شاھىد بولدۇق سولانغانلىك «گۇناھىغا! ...» ،
ھەسرەت بىلەن كەتتى ھەقنىڭ پاناھىغا،
«ۋەتەن!» ئىكەن ئۇلارنىڭمۇ تۇتقان يولى .

يەنە كەلدى ئارقىمىزدىن نۇرغۇن مەھبۇس،
ھاياسىزلار قوللىرىدا بولغان مەنھۇس [1] .

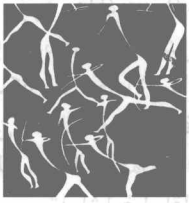
قىلمايمىز بىز بۇنىڭ بىلەن دىلنى مەيۇس،
چۈنكى بوشاپ قالغىنى يوق ئەلنىڭ بېلى .

يەنە بۇمۇ بولسۇن سىزنىڭ يادىڭىزدا،
ئەۋلادىمىز قالدى سىزنىڭ ئالدىڭىزدا ،
سىز ياتقاندا بىغەم مېھمانخانىڭىزدا،
ئوتى ئۆچۈپ، سورۇلمىسۇن كۆككە كۈلى .

تۈل ـ يېتىممۇ ئىشكىلەردە تەلمۈرمىسۇن،
مەرھەمەتسىز پەلەك خارلىق كەلتۈرمىسۇن،
ئۇلۇغ ـ كىچىك تىنىپ: «ئاھ!...» دەپ ئۇمتۇلمىسۇن،
پەريات چېكىپ بوغۇلمىسۇن ئۇلار گېلى .

ئەي نىمشېھىت، سەنمۇ قويما زۇلپىقارنى،
تاشلىۋەتمە پىراقىڭدا كۆيگەن يارنى .
يولاتمىغىن پاك تارىخقا نومۇس ئارنى،
بۇزۇلمىسۇن بىز شېھىتنىڭ قۇرغان ئۇلى .

1947 ـ يىل مارت، غۇلجا

① مەنھۇس ـ يوق قىلىنغان، نابۇت قىلىنغان، ئۆلتۈرۈلگەن.

خاتا

مەست ـ مۇستەغەرق بولۇپ غەپلەتتە ياتماقلىق خاتا،
يەنى غاپللىق بىلەن ئۇيقۇغا پاتماقلىق خاتا .
يېمەك ـ ئىچمەك ھەممىنى ئۆز نەپسى ئۈچۈن توپلىۋېلىپ،
بىرگە توققۇز نەرق قويۇپ، پايدىغا ساتماقلىق خاتا .
ئاممىنىڭ ئىمانىغا قەست ئەيلىسە شەيتان لەئىن،
ئاسراپ ئۆز ئىمانىنى، كۆپتىن كۆز ئالماقلىق خاتا .
مەردسەن، ئەل بىرلەن ئۆل، بىللە تىرىل ھەم بىللە كۈل،
بىللە يىغلا، ئەلنى تاشلاپ چەتتە ياتماقلىق خاتا .
جان بىلەن تەڭ قولغا كەلگەن راھىتىڭ قەدرىنى بىل!
چۈنكى مەغرۇرلۇق بىلەن ئەپسانە بولماقلىق خاتا !
خەلقنى دە، «تەۋرات» ئوقۇ «ئىنجىل» ۋەيا «قۇرئان» ئوقۇ،
نېمە قىلساڭ قىل، لېكىن نومۇسنى ساتماقلىق خاتا .
زارلىنىپ بىچارىلەر غەمدىن كۆزىگە ئالسا ياش،
ياش تۇرۇپ، يوشۇرۇن يۇرۇپ، پىنھاندا ياتماقلىق خاتا .
سەن يىگىت جايىڭدىن تۇر! مەزلۇم بولۇپ دەرد تارتمىغىن،
ئەر تۇرۇپ: «مەزلۇم!» دېگەن بەتنامنى ئالماقلىق خاتا .
گەر دېسەڭ جېنىم جاپاكاردىن جاپالار تارتمىسۇن،
كۆپكە باق ئەمما لېكىن، كۆك بۆككە باقماقلىق خاتا .
غەمخورۇڭ دائىم سېنىڭ غېمىڭنى يەپ زار قاقشىسا،
ئاڭلىماي گاستەك بولۇپ، تاماشا قىلماقلىق خاتا .
چۈنكى سەنمۇ ئەر ئۆزۈڭ، ئەردەك ئۆلۈغ مەردانە بول!
تەڭرىنى يادلاپ قويۇپ، تەدبىرنى قويماقلىق خاتا .

تەڭرىنىڭ تەقدىرىنى ئىشلەشكىمۇ تەدبىر كېرەك.
تېرىماي «ئاش چىقمىدى!» دەپ ئۆسەك تاراتماقلىق خاتا .
«يارىتىشنى ھەق ياراتتى، يارىلىش ئۆزۈڭدىدۇر...»
بايقىماي كۆرۈپ تۇرۇپ قاپقانغا باسماقلىق خاتا .
ۋەدىگە تۇرماق ھەربىر ئادەمنىڭ شەرەپلىك شەنىدۇر .
باشتا بىر ۋەدە قىلىپ ئاخىرىدا بۇزماقلىق خاتا .
چارە يوق بۇزماسقا گەر چىقسا مۇخالىپتىن بۇزۇق،
تەندە جېنىڭ بار تۇرۇپ «ئەلھۆكمى» ئېيتماقلىق خاتا .
قەدىرلىك يۇرت، ئەل، ۋەتەنگە نىمشېھىتىڭ ئەرزى بۇ،
«داد» دېگەنلەر «دادىنى» دالدىغا قاقماقلىق خاتا.

1947- يىل ماي، غۇلجا

ئالدىدا

مەن نىگارىمنى كۆرەلمەي چەرخى بىداد ئالدىدا،
كېچە ـ كۈندۈز زار ئەيلەپ بولمىدىم شاد ئالدىدا،
كۆكسۈمە تاشلار ئۇرۇپ ھەم ئەيلىسەم داد ئالدىدا،
فاتىھە، ئىخلاس ئوقۇبان ۋىردى ئەۋراد [1] ئالدىدا،
بىر كۆرەرمەنمۇ يېلىنسام پىرى ئۇستاد ئالدىدا .

ئەي تىيانشان، توسما يارىمنىڭ جامالىن بىركۆرەي،
تۇغۇلۇپ ئۆسكەن يېرىمنىڭ تۇپرىقىن كۆزگە سۈرەي،
يولىدا تۆھپە ئۈچۈن «باش قوي!» دېسە جانىنى بېرەي،
توسما يولىنى مەن بېرىپ دىلبەر بىلەن بىللە يۈرەي،
كۆنمىسەڭ، رەسۋا بولۇرسەن تىغى پەرھاد ئالدىدا .

ئەي سەنەم، مەندىن كۆڭۈلنى ئۈزمىگىن «كېچىكتى» دەپ،
ئاھ! ... ئۇرۇپ ھەسرەت چېكىپ بولالمايىن «زېرىكتى» دەپ،
شۇم رەقىبلەرگە مېنى تاشلاپ ھامان «تېرىكتى» دەپ،
ئويلىمايمەن ھېچقاچان رەقىب بىلەن «بىرىكتى» دەپ،
يىمىرىلۈر تاغدەك توسالغۇ ئادەمزات ئالدىدا .

يوللىغىن بادى سابادىن ھالى ـ ئەھۋالىڭ بىلەي،
دوستلىرىڭدىن ياردەم ئالغىن، مەنمۇ ھەم نۇسرەت تىلەي،
بۇ تىلەكتە جەۋرۇ مېھنەت كەلسە راھەت دەپ بىلەي،
شامدىكى پەرۋانىدەك بېشىڭنى دائىم چۆرگىلەي،
گۆر تىلەر دۈشمەنلىرىڭ سەن قەددى شەمشاد ئالدىدا .

مەن بارۇرمەن ئاقۇەت توسالغۇنى بىتچىت قىلىپ،
دۇشمىنىڭنىڭ گۆرىگە يەردىن ـ ھاۋادىن ئوت يېقىپ،
غارقىراپ كۆكتە ئۇچۇپ بۇلۇت مىنىپ قانات قېقىپ،
مۆككىلى تۆشۈك تاپالماي، قان يۇتار شۇندا رەقىب،
پۈت ـ قولىن بوغقان گۇناھكارلارچە جاللات ئالدىدا .

ئۆزىگە رام قىلسىمۇ دۇشمەن تىغلە قورقۇتۇپ،
پۇل بىلەن ئالداش بىلەن ۋە ياكى جادۇ ئوقۇتۇپ،
ئالدىنىپ كەتمە! ماڭا بولغان ئىشەنچلىك يوقتىپ،
دۇشمىنىڭنىڭ بېشىنى زاغۇ زۇغەن[2] گە چوقۇتۇپ،
مەن خىجالەتتىن چىقارمەن سەن پەرىزات ئالدىدا .

مەن يېتىپ بارغۇچە ئۇندا سەنمۇ مەيۈس ياتمىغىن،
مېنى «كەلمەس» دەپ ئۇمىدسىزلىك لېيغا پاتمىغىن،
تاقىتىڭ بارىچە تەۋرەن، كۈرىشىڭ توختاتمىغىن،
ئالدىنىپ دۇشمەن سۆزىگە نومۇسىنى سەن يوقاتمىغىن،
ئىلىنۇر قاپقانغا ئاخىر تۈلكە سەييياد ئالدىدا .

بىلىمەن سەندە رەقىبكە بېرىلىشتىن يوق ئەسەر،
ئالدىنىپ قالما رەقىبكە، ئاقۇەت بېشىڭ كېسەر،
تاپسا پۇرسەت بىر كۈنى، شەك يوقكى مۇڭگۈزسىز ئۆسەر،
مەن كۆرەشنى تاشلىمايمەن ئۆلسەم ئەۋلادىم ئۆسەر،
ئىنتىقام دەۋاسى قوزغالغاي شۇ ئەۋلاد ئالدىدا .

ۋاخ يېقىندۇر سەۋر قىل، دۇشمەن يۈرەكنى تىلسىمۇ،
ۋەھشي ھايۋانلار كەبى غۇنچەڭنى قۇربان قىلسىمۇ،
گەرچە بوغۇزۇڭدىن زۇلۇم قارمىقدا ئىلسىمۇ،
ئادەم ـ ئىنسان كۆرمىگەن قاتتىق زۇلۇملار قىلسىمۇ،
نا ھەققەتلىك زەبۇندۇر، ئاخىر داد ئالدىدا .

ئەي كۆچا، ئاقسۇ، خوتەن، قەشقەر تولا قان يىغلىما!
دۇشمىنىڭدىن زارلىنىپ، ئوتلۇق يۈرەكنى تىلغىما!
مېنى كۆپ «كېچىكتى» دەپ باتناپ، بويۇننى تولغىما!
دىلنى ئۇزۇپ، مەيۈس بولۇپ پاك تارىخىڭنى بۇلغىما!
ئىنشائاللا، تېز بارۇرمەن چەرخى بۇنياد[3] ئالددا.

مەن بارۇرمەن يەر ھاۋادىن، تەڭرىتاغدىن ئۆتۈپ،
مەن بېرىشقا ۋەدە قىلغان ئانت ئىچىپ قۇرئان تۇتۇپ،
مەن بارۇرمەن دۇشمىنىڭنى تەسلىم قىلىپ ھەم يوقىتىپ،
بارىمەن ياتماي پىراقتا: «ئاھ! ...» ئۇرۇپ قانلار يۇتۇپ،
ئەركسىزلىك بەك نومۇستۇر ھۆر ۋە ئازاد ئالددا.

يارغا يەتمەك ئاسان ئەمەس جان بېرۇر يا، جان ئالۇر،
دىلرەبا ۋەسلىگە ئاشىق قانچە قۇربانلار چالۇر،
بۇنداق ئاشقالاردىن ئەبەت دۇنياغا مەشھۇر نام قالۇر،
بۇنداق ئاشقالار مۇھەببەت سازىنى تىنماي چالۇر،
نەمشېھىتلارمۇ تىرىلگەي سازى ئەمداد ئالددا.

1947- يىل نويابىر، غۇلجا

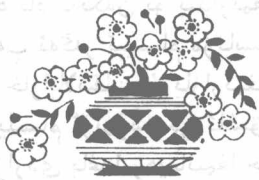
① ۋىردى ئەۋراد – دۇرۇت
② زاغۇ زوغەن – قاغا – قۇزغۇن
③ چەرخى بۇنياد – مەۋجۇت دۇنيا

خەت

چىن مۇھەببەتلىك كۆڭۈلدىن مەن يازاي ياردىمغا خەت،
دەردى ھىجران ئوتىدا قالغان ئۇ دىلدارىمغا خەت .
ئاپتاپ ھۆسنۈڭگە تەشنا سەن پەرىنىڭ ئىشقىدا،
مۇپتىلا قىلغان جىنمىنى روزى رۇخسارىمغا خەت .
گەرچە مەن مەجنۇن دېسەم تۇرغان يېرىم دەشت چۆل ئەمەس،
جەننەتۇل پىردەۋسىدىن [1] ئول كۆزى خۇمارىغا خەت .
لەيلى دەپ ئېيتاي دېسەم، لەيلى نېچۈك چۆلدە ياتۇر،
شۇم بوران ـ چاپقۇن چۆل ئەتكەن بەلكى گۈلزارىمغا خەت .
كۆيمىكمىدىن تاڭ قالۇر پەرھاد، لېكىن مەن تاغدا ئەمەس،
ئۇخلىماي تۇنلەردە ياد ئەتكەن ئۇ بىدارىمغا خەت .
سېنى «شېرىن» دەپ ئەگەر ئېيتسام مۇناسىپ بولمىغاي،
خۇسراۋ زۇلمىدىن خارابلاشقان ئۇ بازارىمغا خەت .
ۋاھ... دەرىخا، ئويلىسام ئۆتمۈشتىكى ئاشق ئىشىن،
چۆلدە ئاشقلار يازاردى باغدا رەيھانىمغا خەت .
بۇ نېچۈك ھالدۇر يۈرەر مەشۇقى سەرگەردان بولۇپ،
باغۇ ـ بوستاندىن يازارمەن سۆيگۈ دەپ زارىمغا خەت .
تۇنده ئاي بەرمەكته دېرەك ياردىمنىڭ جامالىدىن،
ئاي ئۆزۈڭ يەتكۈز بېرىپ مەندىن ۋاپادارىمغا خەت .
كاج پەلەكنىڭ قانچە قىلسا ئۆتمىگەي گال كارتىرسى [2] ،
ھېچ كېسەلمەس مەن ئەگەر يازسام شېكەر خارىمغا خەت .
ئاپئاق بەدەن قىز تاقسا مەرۋايىت بويۇنچاق تىزىپ،
چىلشىرىڭدىن بەلگە دەپ، يازسام پىداكارىمغا خەت .

نەرە تارتسام تەقدىرىتاغدىن چىقسا غارقىراپ سادا،
گۈلدۈرى كۆكتەك بولۇپ يەتسۇن دىل ئەسرارىمغا خەت .
ھور بولۇپ ئاھىم ھاۋانى قاپلىسا ئوتلۇق تۇمان،
«يەر يۈزىن بوشات!» دېگەندەك تەگدى ئەغيارىمغا [3] خەت .
نىمشىپىت تويماس ھاياتنىڭ ئىشقىغا تارتسا ئەلەم،
چۈنكى قەلبىمدىن «ۋەتەن» دەپ ئالدى ئىقرارىمغا خەت .

1947 ـ يىل دېكابىر، غۇلجا

① جەننەتتۇل پىردەۋس ـ سەككىز جەننەتنىڭ بىرى
② كارت ـ تۆمۈردىن ياسالغان بالىلار پىچىقى
③ ئەغيار ـ غەيرىي

قەلەمنىڭ تۇۋىسى

كەچۇر ۋەتەنىم تارىخىمنىڭ قارىسىنى،
ساقايتۇرغىن يۇرىكىمنىڭ يارىسىنى .

مېنىڭ ئىشىم ئەزەلدىن ئىدى ھەقنى يېزىش،
بەش ـ ئون يىلدىن ئىشىم بولدى «ئۇرا» قېزىش .

سېنى سۆيگەن ئەۋلادىڭنى «خائىن!» دېدىم،
«ۋەتەن!...» دېسە، «قارا ئاغۇ ئۆڭي جايىڭ!» دېدىم .

تىنچ ـ خاتىرجەم ياتقۇزمىدىم ھېچ ئادەمنى،
بەختىن بۇزۇپ، يوللاپ پىغان ۋە ماتەمنى .

ھەقىقەتچى بولسا ھەركىم يا زىيالىي،
كېچە ـ كۈندۈز مەندىن قورقۇش بولدى ھالى.

«دېھقان» دېسە يازدىم ئاڭا تۇرلۇك تۆھمەت،
خوتۇن، ئوغۇل ـ قىزلىرىغا سالدىم كۈلپەت .

«نېسەن» [1] گە دەپ يازدىم ئۇنىڭ بار ـ يوقىنى،
شۇنداق بوغدۇم خەلقلەرنىڭ ھوقۇقىنى .

سودىگەرنى تۇنجۇقتۇرۇش تېخى ئوڭاي،
«پىڭجا» [2] دېسەم سارغىياتتى گۈلدەك چىراي .

ئالمىلارغا «خۇراپىي» دەپ توقۇپ توقۇم،
ھاپىزلارغا خەلق يىغدى دەپ ئاتتىم ئوقۇم .

ئەلنى بوغدۇم ئەركىنغىنا دەم ئالدۇرماي،
چوڭراق تىنسا سولاپ قويدۇم بىر سۆز سورىماي .

«سۆزلىگەننى تىلدىن تۆتۈپ ئاسسۇن!» دېدىم،
«شۇك تۇرغاننى گاڭزىلارغا باسسۇن!» دېدىم .

ئىلدام ماڭسا ئەمىر قىلدىم: «كېسىك ئاياغ!»
ئاستا ماڭسا سىلىك دېدىم: «قاتتىق تاياق!»

دېمەك، مەندىن ھېچكىم ئامان قالغىنى يوق!
نەگە بارسا ئايىغغا قازدىم قۇدۇق .

ھېچبىر كىشى ھەقىقەتنى دېيەلمىدى،
مەندىن ئامان قېلىشنىمۇ بىلەلمىدى .

نېمە يازسام «ياخشى!» دېدى قورقۇپ خەلق،
شۇنىك ئۈچۈن خەلققە سالدىم سانسىز سىلىق .

بۇ توغرۇلۇق ھېچكىم سوئال بېرەلمىدى،
كۆپچىلىك خەلق ھەقىقەتنى سۆزلەلمىدى .

قانداق قىلسۇن سۆز قىلىشقا چارىسى يوق،
«لام ـ جىم» دېسە جايى زىندان ياكى بىر ئوق .

يۈرىكىمگە ياكى خەنجەر سالالمىدى،
خەلقىمزمۇ بۇ ئەھۋالغا چىدالمىدى .

ئاخىر بولماي بىرلىكتە خەلق قوزغىلىشتى،
«ئازادلىق!» دەپ ھەق مەيدانغا چىك ئۈيۈشتى .

ئىشقا ئاشتى خەلقلەرنىڭ بۇ تىلىكى،
ئازاد بولدى بۇ ئۆلكىنىڭ بىر بۆلىكى .

خىجىل ھازىر ۋەتەن سېنىڭ ئىلكىڭدىمەن،
«توۋا» قىلدىم، ئەپۇ قىلغىن ئالدىڭدىمەن .

نەچچە يىللىق قىلمىشتا مەن جىنايەتكار،
يۈزۈم قارا شەرمەندە ھەم خىيانەتكار .

«توۋا» قىلدىم كەچۈر ۋەتەن، كەچۈر ۋەتەن! ...
چۈنكى مەن بىر قۇرۇق تۆمۈر، جانسىز بەدەن .

بەلكى مېنى ھەر تەرەپكە ئىشلەتكەن قول،
شۇ قولنىمۇ ھەربىكەتكە كەلتۈرگەن پۇل .

بەلكى جانىڭ تاناۋىنى تارتىپ قويغان،
بۇ ئۇچىگە شۇ ئىشلارنى ئارتىپ قويغان .

مېنىڭ توۋام كىنايىدۇر يازغۇچىدىن،
ئاقچىنى دەپ ھەقىقەتتىن ئازغۇچىدىن .

ئازاد بۇگۈن نىمشېھىتىڭ ئىلكىدىمەن،
ۋەتەن سۆيەر خەلقچىلىڭ سىلكىدىمەن .

1948 ـ يىل يانۋار، غۇلجا

① نىسەن ـ مال ـ مۇلكىنى مۇسادىرە قىلىش
② پىڭجا ـ توختام باھا

ئايرىلدىم

ۋاپا دۇنياسىدا مەغرۇر شۇڭقارىمدىن ئايرىلدىم،
مۇرۇۋەت بوستانى يېنىدا گۈلزارىمدىن ئايرىلدىم،
سۆيۈملۈك جان ئانام، يەنى جىگەر زارىمدىن ئايرىلدىم،
زامانىنىڭ كاجلىقىدىن جەبىر ئىلە يارىمدىن ئايرىلدىم،
ئۆيۈم، ئۆسكەن يېرىم ھەمدە ماكان ـ جايىمدىن ئايرىلدىم .

خەلقنىڭ غەيرىتى كۆپتۇر، ئۇمىدنى زادى ئۈزمەيمەن،
شەرەپلىك تارىخىمنى قارىلاپ مەن ئەھدى تۆزمەيمەن،
يەنە ۋەتەن خەلقىمنىڭ ئەھدىسىنى ئەسلا بۇزمايمەن،
پەقەت گەپ بىر، ياش تۆكمەيمەن، سۆزۈمنى ھەمدە سوزمايمەن،
كۈرەش مەيدانىدا قادىر ئىلى جانىمدىن ئايرىلدىم .

ئۇمىدىم كۆپ بۇ دۇنيادىن قىلۇرمەن تاغنى تارغاقتەك،
رەقىبنىڭ پوستىنى ئاشلاپ، تۇلۇم ئەيلەيمەن ياغاقتەك،
ھارام قان ئىچكۈچىلەرنىڭ تىلىپ باغرىنى باغاقتەك،
سۇغارسام تىللىرىنى ئاجىز قىلىپ قەلبىنى «قاماق» تەك،
دېمەسمەن دەل شۇ چاغدا گۈل ـ گۈلستانىمدىن ئايرىلدىم .

ئەدەپسىزلىك دېمەك، دوستلار، مېنىڭ دەۋالىرىم چىندۇر،
زەھەرلىك ئەجدىھانىڭ نەشتىرىن ئېلىشمۇ مۇمكىندۇر،
تىلەكسىگە قوشۇلغان دەردىمەندۇر، ھەمدە مۆمىندۇر،
يېرىم مۇنبەت، ھوسۇلى مول، نېگە ئەل ئاچ ۋە مسكىندۇر،
ئاسارەت كوچىسىدا مەن يېگەن نانىمدىن ئايرىلدىم .

جاهان ئەھلىگە ئوخشاش يەر يۈزىدە مەنمۇ ئىنسانمەن،
تىرىكلىكتىن ئەسەرلەر قالدۇرۇشقا ھەم تىرىشقانمەن،
تېخى ئۆز ۋاقتىدا دۇنيا بېشىغا تاجلار قىسقانمەن،
نېمە بولدى، بۇ كۈنلەردە زۇلۇم ئىلكىدە ۋەيرانمەن؟!
ئەجەب خارلىقتا قالدىممەن، يېرىم جانىمدىن ئايرىلدىم .

تىلەكىمدۇر تەڭرىدىن، كەتمىگەيمەن ئۇشبۇ دۇنيادىن،
يوقاتماي پاك يېرىمدىن تىرىكتاپلار بىخى بۇنيادىن [1]،
تەلەپ قىلماي تېخى ئاندا زۇلۇم چەككەن خەلق دادىن،
جاهان ئۇنۇتانغا يازدۇرمايىن ئاخىر ئېلىم ئاتىن،
دېگەيمەن شۇندا ھەم: «ساتقۇن تىرىك تاپىم» دىن ئايرىلدىم .

ئېلىم ھوشيارلىقتا، ئېھتىياتتا باسسا ھەر يەرنى،
زەئىپلەرمۇ تەۋەللۇت ئەيلسە رۇستەم سۈپەت ئەرنى،
ئىككىنچى كۆرمسە خەلقىم بۇ كۈندەك ئەسكى مەزھەرنى [2]،
كۆرۈپ خەلقىم سۆيۈنسە ئۆز ئىچىدىن تۇزگەن ئەسكەرنى،
دېمەيمەن شۇندا كەتسەم ئەمدى دۇنيايىمدىن ئايرىلدىم .

مىراس قىلسام تېخى ھەم شۇندا ئەركىنلىكنى ساقلاشنى،
بۇ ئۆتكەن نەچچە يۈز يىللىق قارا تارىخنى ئاقلاشنى،
ئەمەلدە ھەممە بىرلىك باراۋەرلىكنى ياقلاشنى،
ئۆگەنسە خەلقىمىز تارىخنى ئوقۇدىن ۋاراقلاشنى،
بۇ ئىشلاردىن بۇرۇن ئۆلسەم، مەن ئارمانىمدىن ئايرىلدىم .

ئەجەب ياتتۇق ئاسارەتتە، پەلەكتىن ئاشتى «ۋاي دادلار!»
قۇلاق سالمايدۇ بۇ زالىم، تامام خەلق قىلسا پەريادلار،
ياۋايىدۇر ئۇ، بىر ئادەم سۈرەتلىك ۋەھشي جاللاتلار،
ئەزىز جانلارنى قۇربان ئەيلىمەكتە بەلكى سەييادلار،
بۇ شۇم قۇشلارنىڭ زۇلمىدىن چىمەنزارىمدىن ئايرىلدىم .

قۇتۇلماق ئىزدىگەن جانلار قېنى دەريا كەبى ئاقتى،
ئۇنىڭ تەۋەلىرىگە زۇلۇمنىڭ قايتا ئوتلىرىن ياقتى،
ۋاپاسىز شۇم پەلەك ھەم شۇنچە چاغ سول كۆز بىلەن باقتى،
ئىلىم قەلبىدە ئورناشقان ساداقەتلىك ئۆيىن چاقتى،
شۇنىڭچۇن قۇل بولۇپ مەن دەردكە دەرمانىمدىن ئايرىلدىم .

چىدىيالماي ئاخىر قۇللۇققا قارشى قاينىدى ۋىجدان،
جىگەرلەر لەختە ـ لەختە ھەم يۈرەككە تولغان ئەردى قان،
جىنازا ـ گۆر ـ كېپەن قىلماي يىغىشتۇرغاچ قارا زىندان،
باراۋەرلىك ساداسىغا قوشۇلماي قالمىدى بىر جان،
كىرىپ مەنمۇ بۇ يول ئىچرە كاساپاتىمدىن ئايرىلدىم .

بېرىپ ئېيتقىن، سابا، خەلقىمگە غەپلەت ئۇيقۇدىن تۇرسۇن!
جاھان خەلقىگە ئوخشاش ھۆرىيەتتىن بازار قۇرسۇن!
ئېزىلگەن ھەممە مىللەتنى بۇ بازارغا ئۇيۇشتۇرسۇن!
چۈشەنمەسلىككە يول قويماي، تۇرۇپ بىر ـ بىر تونۇشتۇرسۇن!
يېقىن تارتسۇن كىشىنى، ئېيتسا ئەزايىمدىن ئايرىلدىم .

قوبۇل تۇت، ئەھلى دەردىمەن، نىمىشبەتتىن ئۇشبۇ بۇيرۇقنى!
يوقات تېز بۇ زېمىندىن مۇستەبىتنى ھەمدە قۇيرۇقنى!
تام قوشنالىدىن سوراپ بىل، ئەمەلدە يول ۋە يورۇقنى!
كۆرەش بازاردا يوق ئەيلىگىن باشتىكى بۇ خورلۇقنى!
تولا ئۇخلاپ قارا باسقاچ قەدىردانىمدىن ئايرىلدىم .

1948 ـ يىل فېۋرال، غۇلجا

① بىخى بۇنيادىن ـ بىخ ۋە يىلتىزى
② مەزھەر ـ دەھشەتلىك سەت كۆرۈنۈش

غەزەل

تەنە ئۇرماڭ، ئەي قېرىنداش، تاڭ يورۇشنىڭ ئالدى بۇ،
ئاتسا تاڭ، كەتسە قاراڭغۇ، ئاپتاپقا روبىرو .

تۇندە ئۇچقان شەپەرەڭنىڭ كۆزى بولسا نابىنا،
تۇندە جەڭلان ئەيلىگەن جىن ئىستىسە ئەلدىن پاناھ .

ئىنتىزارمەن بۇ يورۇق تاڭ تېز ۋۇجۇدقا چىققۇسى،
يوق بولۇر تۇنلەردە يوتقان ئىچرە جىنلار قۇتقۇسى .

قىلما ئازاد بۇلبۇلۇڭنى «ئۇچمىدىڭ!» دەپ تەنە بەند،
چۈنكى ئازادەمەن، قېرىنداشىم قەپەسلەر ئىچرە بەند .

قۇتقۇزۇش بۇرچۇم مېنىڭ قاراڭغۇ زىنداندىن ئۇنى،
بۇ تىلەككە يەتمىگۈچە ئۇخلىمايمەن بىر تۇنى .

سۇندى مەنھۇس شۇم قەپەستە نەچچە بالداق زور بىلەن،
بېكىتەلمەي قالدى سەييات نا ئۇمىد ھەم تور بىلەن .

جانغا ئاپەت بۇ ھاياتلىق، قالسا قارداش قۇل بولۇپ،
لايىق ئەمەس بىزگە خۇشال سايرىماق بۇلبۇل بولۇپ .

ئەي قېرىنداش، ۋەھىمىدىن يىغما ئىلكىڭ بۇ زامان،
مېنى كۆرمەك ئىستىسەڭ ئال قولۇڭغا زەپىران .

رازی ئەمەس راھىتمگە ئەلنى ئازاد ئەتمسەم،
توختمايمەن بۇ كۆرەشتىن تا ـ ئۇمدكە يەتمسەم .

چۈنكى قۇدرەت، شانۇشەۋكەت، ئارزۇ ـ نومۇس مەندە بار،
نەچچە ۋاقتتىن يۈز ئۆرىگەن بەخت ـ تەلەي ئەمدى يار .

ماڭا قۇللۇق بەك ئۇياتتۇر «ئاھ!...» ئۆتمۇشتىن پاناھ،
ئابرۇيۇم بولدى قۇربان، بۇ نە يەڭلىغ زور گۇناھ .

ئۆرتىدى دىلنى زۇلۇمنىڭ دوزىخي دۇنيادا، ئىخ،
زۇلمى بىرلەن ھەم يۈرەككە «سەۋرى» دىن سانجلدى زىخ .

ۋاي، دېمەسلىك پەرز ماڭا، يارسا كۆكرەكنى زۇلۇم،
نا رىزالىق چوڭ گۇناھتۇر، گەرچە بەخش ئەتسە ئۆلۇم .

بەلكى ئەۋلادلارغا مىننەت، گۆر ـ كېپەندىن يوق غېمى،
ھەم جىنازا كۆتۈرۈشكە لازىم ئەمەس ئادىمى .

تېخى ئەۋلاد مال بۆلۈشمەك، تەقسىم ئەتمەكتىن خالاس،
چوڭ مىراسخور بولدى «نسەن» خەلقتە بىر پۇل ئۇخلىماس .

سەنمۇ بۇندىن ئاز مۇقەددەم مەندىن ئۆتەر خار ئىدىڭ،
گۈل ـ گۈلستان سۆزى قايدا، ياپرىقغا زار ئىدىڭ .

قايسى چاغ تۇغدى قۇياش، تۇتتى قولۇڭنى پاسبان،
بەس شۇ سائەت بولدى ئازادلىق ساڭا ئۇنۇڭان ـ داستان .

ئىستىكمدۇر سەن كەبى ئازاد ياشاش گۈلشەندە شاد،
دەل شۇ مەقسەت ئۇستىدە قىلماقتىمەن تىنماي جىھاد .

ئىنشائاللا، ئەمدى بېغىم ئىچرە ياشنار لاله ـ گۈل،
بولمىغاي بۈلبۈل سېغىزغانغا، قاغىغا ئۇ چاغدا قۇل .

كۆر چەۋەندىاز يەر بۆشۈكته مەڭگۈ ئۇيقۇ باشلىغاي،
گۈل ۋە بۈلبۈل ناله زارىن شۇندا بىر يوق تاشلىغاي .

نىمشېھىتمۇ جامى مەغرۇردىن سادا ـ ئىلھام ئالار.
ئەل تىلىكى بىرله شۇ چاغ چۈستىگه مېھمان بولار.

1948 ـ يىل ماي، غۇلجا

مەرسىيە

ـ ئەخمەتجان قاسىمى ۋاپاتى مۇناسىۋىتى بىلەن

نېمىدەپ قىلاي، ئەي كاج پەلەك، ھېكايىتىڭنى ؟!
ئەلگە قىلاي ئەمدى سېنىڭ شىكايىتىڭنى !
كۆرگەنمۇ خەلق بىرەر قېتىم ئىنايىتىڭنى ؟!
تاشلارسەنمۇ قىلىپ كەلگەن خيانىتىڭنى ؟!

قايسى بىرلەر يوقسۇزلۇقتا جاپا چەككەن،
قايسى بىرلەر شۇم قۇشلارغا بويۇن ئەگگەن،
گاھى گۈلگە باھار بولماي ئۈششۈك تەگگەن،
كۆرسەتمىگەن بىزلەرگە سەن ھالاۋىتىڭنى! ...

قىلماق بولۇپ گاھى بىراۋ چۆلنى بوستان،
تىكىپ كۆچەت قىلسا يېڭى گۈل ـ گۈلستان،
يوللىدىڭ سەن توسالغۇ بوپ جۇت ـ زىمىستان،
كىم بىلمىسۇن سېنىڭ بۇنداق جىنايىتىڭنى ؟!

بۇنداق قىلىش ئەسلى سېنىڭ ئادىتىڭدۇر،
ئۆزلۈكۈڭچە ياساپ ئالغان سائادىتىڭدۇر .
يا ئۆزۈڭچە قىلغان بىرەر تائىتىڭدۇر،
كىملەر سۆيسۇن سېنىڭ بۇنداق ئالامىتىڭنى ؟!

گاھى بىرنى ئاتىسىدىن ئايرىپ قېلىپ،
يا مېھرىبان ئانىسىدىن قايرىپ قېلىپ،

يېتىملىكتىن قانچىلارغا كۆلپەت سېلىپ،
تىكلەرسەنمۇ ئېيتچۇ ئۆزۈڭ ئىناۋەتسىزنى؟!

بىرنەچچىلەر: «ئاھ... بالام!...» دەپ ئوتلار ياقار،
خەستە بۇلبۇل سۆيگەن باغنى قانداق تاپار؟!
بېلىق سۈدىن ئايرىلغاندەك ھوشسىز ياتار،
سۆزلەر ھەركىم ھەر كۈن تۇرلۈك مالامەتسىزنى! ...

بۇ ئىشلىرىڭ ئەل ئارىلاپ بولار ئىدى،
خەنجەرلىرىڭ يۈرەكلەرنى تىلار ئىدى،
كۆز ياشلاردىن كۆلدەك نەپسىڭ تولار ئىدى،
ۋادەرىخا، ئۇنتۇدۇڭ سەن ئادالەتسىزنى!

چۈنكى بۇگۈن ھەممىگە تەڭ قايغۇ سالدىڭ،
كارامىتىڭ سۈدىن ئېلىپ لايغا سالدىڭ،
ئۆلكەمزىنىڭ خەلقىن بىر دەڭ ۋايغا سالدىڭ،
كىم بىلمەيدۇ سېنىڭ بۇنداق ئاداۋەتسىزنى ! ؟ ...

تۈيۇقسىزدىن سالدىڭ بۇگۈن بىزگە ماتەم،
«قايدا كەتتىڭ، ئەخمەتجان؟!...» دەپ ھەممە ئادەم .
ئاھ! ... جىگىرىم، قېرىندىشىم قاسىم زادەم .
قىزغاندىڭمۇ بۇگۈن بىزدىن ھىدايەتسىزنى ؟!

بىزلەر ئىدۇق كۆپ زامانىدىن «قۇلنىڭ قۇلى»،
توزار ئىدى باھار بولماي ئەلنىڭ گۈلى،
سايرىيالماي ئۆتەر ئىدى ھەم بۇلبۇلى،
كۆرسىتىشكە باشلىغانتىڭ ماھارەتسىزنى!

تىللار كېسىك، كاناي بوغۇق، دىللار ئۇزۇق،
شۇنداق كەلگەن ئەگرى يوللار بولماي تۈزۈك .

ئەمدى بولاي دېگەن چاغدا ھاۋا سۈزۈك،
كۆرەلمىدىڭ قىزىل گۈلدەك مالاھىتىڭنى .

ئۆلكىمىزدە قۇرماق بولۇپ يېڭى گۈلباغ،
خەلقىمىزنى قىلغانىدىڭ ئەجەب خۇشچاغ .
شۇم خەۋەردىن يۈرەكلەرگە ئورنىدى داغ،
بىھوش بولدۇق يوقاتقاچقا سالامىتىڭنى .

ھەربىر سۆزۈڭ يۈرەكلەرگە داۋا ئىدى،
ئابۇ ھاۋاغا خۇشخۇيلۇقۇڭ ناۋا ئىدى .
سەندەك دانا ئۆلكىمىزگە راۋا ئىدى،
«ئاھ، ھەسرىتا!...» كۆرەلمەيمىز ساماھىتىڭنى .

شۇم قۇشلاردىن باغنى ئازاد قىلغانىدىڭ،
يىرتقۇچلارنىڭ يۈرەك ـ باغرىن تىلغانىدىڭ .
زەھەر تىلىن قارماق بىلەن ئىلغانىدىڭ،
كۆرگەنىدۇق سېنىڭ قانچە كارامىتىڭنى .

بەخت ئۇرۇقىنى تەرگەنىدىڭ ئۆلكىمىزگە،
ئورتاق ئىدىڭ يىغىمىز ھەم كۈلكىمىزگە،
كاشكى بولساڭ كۆتۈرەتتۇق يەلكىمىزگە،
ئۇنتۇمايمىز ئۆمۈرۋايەت جاسارىتىڭنى .

قانداق قىلاي ئاھ! ... جۇدالىق سەندىن بۇگۈن،
پىراقىڭدا قان يىغلىسام كۈندۈز ۋە تۈن،
زەردار بولغان يۈرەك بولار قانداق پۈتۈن؟!
خەلق قوپۇردى بۇگۈن سېنىڭ قىيامىتىڭنى .

ياش گۈل ئىدىڭ، غۇنچە ئىدىڭ ئېچىلمىغان،
چېچەك ـ مونچاق بولۇپ تېخى چېچىلمىغان،

بويۇڭغا تون ئۆلچەپ تېخى پىچىلمىغان،
كۈن - تۈن يازسام تۈگمەيدۇ رىيازىتىڭنى .

تۈتىنى ئەجەل كۆكتە ئەمەس، يەردە ئەمەس،
تۈمان بۇلۇت ئارىسىدا يولۇقتى بەس .
جەستىڭنى تاپماق بىزگە خوپ بولدى تەس،
يادلىغانسەن جان ئۈزەردە ۋىلايىتىڭنى .

سېنىڭ ئەزىز تېنىڭ قالغان بولسا چۆلدە،
تاغ - داۋاندا دېڭىز بويى ياكى كۆلدە .
تاپارمىز بىز ئىزدەپ يۈرۈپ ئويدا - دۆڭدە،
قىلارمىز بىز ئاخىر سېنىڭ زىيارىتىڭنى .

بۇندىن كېيىن دىدارىڭغا قانالمايمىز،
قەبرەڭ ئۆزرە گۈللەر ياپماي تۇرالمايمىز .
«قازا...» دېمەي باشقا چارە تاپالمايمىز،
ئەمما قولدىن بەرمەيمىز بىز پاراسىتىڭنى .

يېشىڭ كىچىك ئىدى، لېكىن تەدبىرىڭ ئۇلۇغ،
ھەربىر ئىشقا پاراسىتىڭ ئىدى تولۇق .
كۆتكەنىدى خەلق سەندىن يورۇقچىلىق،
ئارمان بىلەن تاشلاپ كەتتىڭ ساباتسىزلىقنى .

ۋەدە بەرگەن خەلق سېنى ياقلايمىز، دەپ،
كۆز قارىسى كەبى سېنى ساقلايمىز، دەپ .
سىزىقىڭدا تارىخ بېتىن ئاقلايمىز، دەپ،
ئېلىپ كەتتىڭ ئۆزۈڭ بىلەن شاپائىتىڭنى .

باقالمىدىڭ نارەسىدە پەرزەنتىڭگە،
شېرىن كەبى يىغلاپ قالغان دىلبەندىڭگە،

هایاتىنى بەخش ئەتكەن پەيۇەندىڭگە،
چۈشتە كۆرەر ئەمدى ئۇلار گۈل قامىتىڭنى .

گاھى بەھوش، گاھى ھوشيار تۇغقانلىرىڭ،
قاچان ئەستىن چىقار كۈلۈپ باققانلىرىڭ،
مۇھەببەتتىن پىستە ـ مېغىز چاققانلىرىڭ،
قەدىرلەيمىز ئەمدى سېنىڭ شجائىتىڭنى .

ھەر ئىشتا سەن خەلق غېمىن يېگەنىدىڭ،
خىتاب قىلىپ: «ئويغان، خەلقىم!...» دېگەنىدىڭ .
ھەر سۆزۈڭدە بىزگە ئىلھام بەرگەنىدىڭ،
ئەمدى بىلدۇق سېنىڭ ھەربىر ئىشارىتىڭنى .

سەن، دۈشمەننىڭ ھىيلىسىنى پاش ئەيلىدىڭ،
كۆزلىرىنى كۆرەشلەردە ياش ئەيلىدىڭ .
بىرلىك سەپنىڭ ئۇلىن گالىڭ ـ تاش ئەيلىدىڭ،
بىز ئۆگەندۇق سېنىڭ تۇنقان سىياسىتىڭنى .

ئەل دۈشمنى ساڭا قانچە قەست ئەيلىگەن،
ئىشلىڭ ھەقچۈن تەڭرىم ئۇنى پەست ئەيلىگەن .
ھەر ئورۇندا سېنى زەبەردەست ئەيلىگەن،
ساقلايمىز بىز سېنىڭ سۈنماس ئىرادىتىڭنى .

ھەممىگە تەڭ كەلدى بۇگۈن دەرد بىلەن غەم،
چارە يوقتۇر باشقا چۈشتى ئېغىر ئەلەم،
تارىخىڭنى يازار دائىم ئالتۇن قەلەم،
ھۆرمەت بىلەن ساقلايمىز بىز ئامانىتىڭنى .

تېنىڭ كەتتى، لېكىن روھىڭ بىزگە يولداش،
ھەر سائەتتە، ھەر مىنۇتتا ئىشتا قولداش .

مەيۈسلەنمە، سەن ئېلىڭدىن، ئەي ۋەتەنداش،
ھېچ بۇزالماس شەيتان سېنىڭ ئىمارىتىڭنى .

بوشقا كەتمەس بىزگە بەرگەن تەربىيىتىڭ،
قۇلاقتا بار سېنىڭ قىلغان نەسىھىتىڭ .
ئورۇندىلار ئەلگە قىلغان ۋەسىيىتىڭ،
ئۆزۈڭ شۇنداق ئۆگەتكەنتىڭ جاھائىتىڭنى .

قانمىغاندى خەلق سېنىڭ جاھالىڭغا،
تەشنا ئىدى يەنە كۆپلەر نەھالىڭغا .
يەتكۈزمىدى پەلەك سېنى كامالىڭغا،
ئاڭلاش ئۈچۈن مۇشتاق ئىدۇق پاساھىتىڭنى .

ئەي نەمشېھىت، دۇنيادا ھېچ كامال بارمۇ ؟!
«مەرسىيە» دىن ئۆزگە ئىشقا ماجال بارمۇ ؟!
«سەبرى» دېمەي بۇ قەسىمەتكە ئامال بارمۇ ؟!
قەدىر دانىغا يوللا بۇگۈن ۋاكالىتىڭنى ! ...

1949- يىل 5 - نويابىر

ئالدىدا

ئۆزگە جانان نە كېرەكتۇر بىر پىداكار ئالدىدا،
لەۋلىرى گۆھەر نىسار ئەتكەن شېكەر خار ئالدىدا،
سايرىسام بۇلبۇل سۈپەت تۇن - كۈن ۋاپادار ئالدىدا،
ئەرزىگەيمۇ نالىشىم ئول كۆزى خۇمار ئالدىدا،
يۈزى گۈل، سۆزى ھەسەل شوخى ستەمكار ئالدىدا .

بولسا مەجنۇن قەلبىگە لەيلى ۋىسالىدىن ئارام،
قانچە يىل «ۋاموق» ئېقىپ «ئۇزرا» دېسە مەقسەت مۇدام،
ياكى پەرھاد كۆكلىدە شېرىنغا قىلسا ئېھتىرام،
ماڭا ئۇ روھى ئانارىدىن باشقىسى بولسۇن ھارام،
ھېچ گۈزەل كۆزگە كۆرۈنمەس ئول گۈزەل يار ئالدىدا .

يول تاپالماي نەچچە يىللاردىن قاراڭغۇ تۇن ئارا،
ئول سەنەمنىڭ ئىشقىدا ھەر كۈندە يۈزمىڭ ماجرا،
ئاقۇبەت بولدى رەقىبلەرنىڭ ئۆيى ماتەمسەرا،
شۇم لەئىن شەرمەندىلىكتىن بولدى ئاخىر يۈزى قارا،
شادلىقمىدىن ئېيتايىن ئەرزىمنى گۈل يار ئالدىدا .

تاڭ قېتىپ پەرۋانە قالسۇن ئۆرگىلەي بېشىڭنى جان،
ھەم ۋىسالىڭ شەربىتىدىن نۇش ئېتەي كۆرسۇن جاھان،
خۇددى مەستەك سىر تۆكۈشتە سۆزگە كىرسۇن بۇ زابان،

تەك ئەمەستى ھىجرىدىن رەڭگىمگە رەڭگى زەپىران،
ئەندەلىپتەك ئەرزىم ئېيتاي باغدا گۈلزار ئالدىدا .

خەيرىيەت كەڭلىككە تەك، ھەققانىيەتكە شادىمەن،
ئەل غېمى ھەم بەختىگە ئورتاقچى دېھقان زاتىمەن،
ئەمدى مەن خەلقىم بىلەن ئۇشبۇ كۈن ئازادىمەن،
مۇستەبتىلەر كۆزىگە بىر قاتىلى جاللاتىمەن،
ئەمدى خەلق تۇرماس گادايدەك تەلمۈرۈپ غار ئالدىدا .

يوق چىمەنزارىمدا قارغا بىرلە ھۇۋقۇشقا ئورۇن،
سايرىسۇن بۇلبۇل غېمىن ئىزھار ئېتىپ، بولماي ھۇرۇن،
بىز كەبى ئەۋلاد ئۈچۈن ئازاد ۋەتەن بولسا بۇرۇن،
بولماس ئىدۇق رەھىمسىزلەر ئالدىدا تەرى سۆرۈن،
قىسماس ئىدۇق بوينىمىزنى ھېچبىر ئەغيار ئالدىدا .

بولغانىدۇق ئەسىرلەر ئەركى جاھاندىن بىنىسىپ،
دۇنياغا باقتۇرمىغان نائەھلي گەدەندىن بېسىپ،
باش كۆتۈرسەك، يوق قىلاردى باش كېسىپ، دارغا ئېسىپ،
شۇڭا زىندانلىرىغا مۇردىلار تولغان سېسىپ،
قان يۇتارمەن ئويلىسام بۇ چەرخى زەڭگار ئالدىدا .

ھېچقاچان خەلق ھالىغا بىر زەررەمۇ قىلماي نەزەر،
قالدى مائارىپ يامغۇرىنىڭ تامچىسىدىن بىخەۋەر،
كۆرمىگەن ئوڭ ـ سولدا دۇنيا بولسىمۇ زىرۇ ـ زەۋەر،
دەر ئىدى خەلقىم زۇلۇمدىن «ئەلھەزەر، مەڭ ئەلھەزەر!»
پىرىخوندەك سۈپكۆچ ئويناپ كەلسە جىندار ئالدىدا .

دەرد ـ ئەلەمنىڭ كۆپلۈكىگە باشتا چاچ ئازلىق قىلار،
گۈل ـ گۈلستان باغلىرىمنى لەھزىدە سازلىق قىلار،
بىر كۆڭۈل ئاچسا ئەگەر يىللىق ھوسۇل ئازلىق قىلار،

كەيپ ئۇچۇن ئەلنىڭ ھاياتى بىرلە جانبازلىق قىلار،
كۆك ئېگىز، قاتتىق زېمىن، ئول دەم گۈناھكار ئالدىدا .

زاھىرنىى «چومچىغان» دەك ھېيلىدىن رەك ئەيلىگەن،
ئادەمىينى تۆت ئاياغ ھايۋان بىلەن تەڭ ئەيلىگەن،
مەرىپەت دۇنياسىغا قارشى تۇرۇپ جەڭ ئەيلىگەن،
ئەلنى بەختىنى قارا قىلماق يولىن كەڭ ئەيلىگەن،
كۆرمەس ئىدۇق زەررە كۇن نۇرىنى مەككار ئالدىدا .

ھەر جانابلارنى جەنۇبتىن قىلماس ئىدى ئىمتىياز،
پارىخورلۇق تۇخۇمىن ئەكمەك ئادەت ئىدى قىش ۋە ياز،
پارىدىن «ئاخۇن» قىلىپ ئاق باشلا بولسا مەيلى تاز،
خەلقىقە قىلغان تۆھمىتى ھەم بولمىدى شۇڭلاشقا ئاز،
ھۆلگە ئۇلاشقان چۈشەنەك ئىدى بىسيار ئالدىدا .

ھەم خيانەت ساھەسىدە يوق ئىدى مىسلى ئۇنىڭ،
چوڭ مۇقەددەس ئىش ئىدى تۆھپە ئەيلىمەك تاپقان نېنىڭ،
نامىڭ ئېيتىلسا ئۇلار بار يەردە، قالماس ئارمىنىڭ،
چەشمىدەك ئاقار ئىدى قازىنىغا قىزىل قېنىڭ،
تەلمۇرەر ئىدىڭ بويۇن قىسىپ زېمىندار ئالدىدا .

ھەر تەرەپ كەتمەك ئۆيىن تاشلاپ تۇپەيلى ئىدى نان،
ئىگرىشپ قالغان سەبىيلەر تېنىدىن چىقماي بۇ جان،
زۇلۇمنىڭ دەرياسىدا سەل ئورنىغا گەر ئاقسا قان،
بەرمىگەن شەپقەت يۇزىدىن ئەلگە بىر سائەت ئامان،
كۇنگە قاقلاپ كۆكسىنى يىغلايتتى دىۋار ئالدىدا .

ئۆرتىگەن ئاقباش مومايلار قەلبىنى پەرزەنت دېغى،
ھجرىدىن تىلغان بوۋايلار كۆكسىنى زۇلمەت تىغى،

بېشىمىزدىن كەتمىگەن خۇسراۋ سۈپەت جاللات تىغى،
مۇت كېپەنلەرگە بېغىشلانغانتى شېرىننىڭ بېغى،
ياسىمەندەك جادۇگەرلەر ئىدى تەييار ئالدىدا .

باتىنى زوقۇم بىلەن تولغان يىلاندىنمۇ بەتتەر،
شەپشەكى جادۇغا ئوخشاش جىن ـ شاياتۇندىن ئۆتەر،
يەتتە باشلىق يالماۋۇز مەيۇس بولۇپ، كەلسە كېتەر،
سغدۇرالماي دەردنى خەلقىم دەمبەدەم زەردىاب يۇتار،
نان تىلەپ يالغان كېسەل ياتقانتى مازار ئالدىدا .

ئەل ھايات، دۇنيا ھايات، ئەركىن تىلەك ھەردەم چېلىش،
شاھ بولۇش مەقسەت ئەمەس، خەلقنى پاراغەتلىك قىلىش،
ئەزگۈچى قانخور ستەمكار بولسا، دائىم يوق قىلىش،
ئەلنى «ھايۋان» لىقتىن ئايرىپ، ئەل قاتاردا قىلىش،
كونا موزدۇزدەك يالاڭ پۇت قالغان خېرىدار ئالدىدا .

قۇل بولۇپ تۇرمۇش كەچۈرگەندىن زادى نېمە پايدا بار؟!
ئۆلگىنىڭ ياخشى ئەمەسمۇ ئەرك ئۈچۈن، بولغۇچە خار!
رەھمى قىلدى بىزگە ئاخىر خەلق كۈچى كەتمەي بىكار،
شۇنىڭچۈن خەلقچىل كىشىلەر بىرلە قىلدى بىزنى يار،
ئەمدى بوي ئەگمەس ئېلىم توغراي دېسە دار ئالدىدا .

ئىككى يۈز يىللىق كۈرەشكە ئۇشبۇ دەۋرىمدۇر يەكۈن،
چۈنكى تەييارتاپ مەرەزلەر جايىنى تاپتى بۈگۈن،
خەلق كۈچىدە مۇستەبتىلەر بولدى تالقان ھەم كۈكۈن،
ئەمدى شەكسىز كەمبەغەللەر نائىلرى بولغاي پۈتۈن،
تەلمۈرۈپ ئىنساپ تىلەپ، تۇرماس ساماۋەر ئالدىدا.

ئەي ۋەتەن ئەھلى، غەنىيمەت دەۋرىنىڭ قەدرىنى بىل!
تاشلا ھۇرۇنلۇقنى، باشلا ئىشنى ھەم ئورنىدا قىل!

سېھرىي باغلاپ كەلسە جادۇ، قورقما، تۇر، باغرىنى تىل!
چارە يوق «تەقدىر» گە دەپ، زەردار يۇتۇپ، سەن بولما سىل!
خەلقىمۇ سەن ھەم شاھمۇ سەن، بىلسەڭ بۇ ھەمكار ئالدىدا.

شاخلىسۇن، يىلتىزلىسۇن خەلقىمدە بىرلىك ـ ئىتتىپاق،
ھەممە ئادەم كۆڭلىدە ۋەتەنگە بولسۇن ئىشتىياق،
كىرمىسۇن دۈشمەن ئارىغا، بولمىسۇن دىلدا نىپاق،
ئوقۇسۇن تۈرلۈك بىلىملەر، باسمىسۇن كۆزنى چاپاق،
كۆك يېرىش ھەم سۇ ئۇزۇش بولمايدۇ دېشۋار ئالدىدا .

ھەر كىشى قىلماقچى بولسا ئەل ۋە يۇرتنى بەختيار،
ئىشلىسۇن جان كۆيدۈرۈپ ئىلكىدە باردۇر ئىختيار،
يېڭى خەلقچىللىق تۈزۈمدۇر بىزگە ئەڭ ئالىي شوئار،
بەرگۈسى بۇ يول ۋەتەنگە، خەلقىمزگە ئېتىبار،
ئۆتمۈشۈم دىلدىن قاچان كەتكەي ئۇ خۇنخار ئالدىدا .

نىمشېھىت ئۆتمۈشنى قوي، دەمبەس قەدەم ئالدىڭغا باس!
ماغدۇرۇڭ بار، ئالدىدا يول، قالما كەينىدە خالاس،
گەر ئېغىرلىق كەلسە ئىشتا، دەۋردىن قىل ئىلتىماس،
چۈنكى ھەردەم ئالغا باسماق خەلق ئۈمىدى بىرلە ماس،
ياي خېرىدارلارغا سەن رەختىڭنى بازار ئالدىدا .

1950ـ يىل ماي، ياي

بىر دىلبىرىمگە

ئۆلچەپ سېنىڭ بۇيۇڭغا،
تون تىكەرمەن تويۇڭغا ،
بەكمۇ خۇمار بولدۇممەن،
جانان سېنىڭ خۇيۇڭغا .

كۆيۈپ پىشار يۈرىكىم،
سېنى كۆرمەك تىلىكىم ،
خۇشخۇيلۇقۇڭ تەسۋىرلەپ،
يېزىپ تالماس بىلىكىم .

شىر ـ شىر قىلىپ سۇ ئاقسا،
خەستە كۆڭۈلگە ياقسا ،
نېمە بولغاي قارا كۆز،
مەجرۇھ كۆڭۈلگە باقسا .

ئاخىر بېرىپ كۆرەرمەن،
قول ئېلىشىپ يۈرەرمەن ،
«بولدۇم ئۇزۇن تەشنا!» دەپ،
تا قانغۇچە سۆيەرمەن .

پەلەك ماڭا نەزەر سال!
يۈرىكىم ياش، ئۆزۈم چال ،

مەجنۇن كەبى بولۇپمەن،
«مەشۇققە تېز خەۋەر سال! ...»

تۇرغان يېرىم ئىدى تۇن،
بولدى يۇزۇڭ ماڭا كۇن ،
«تۇيدۇرماستىن كۆرەي! ...» دەپ،
چقارمغان ئىدىم ئۇن .

بولدۇم ئەجەب خۇمارى،
نامىڭ قىلدىم تۇمارى،
بىر كۆرمسەم يۇزۇڭنى،
بولماس ئۆمرۇم باھارى .

بىر كۆرگىلى تەلەپكار،
مەستانىلىك ئەمەس ئار ،
گۇل يۇزۇڭنى كۆرۇشكە،
بىر كۇن پەلەك بولۇر يار .

سوراپ بارسام بازارغا،
ئالسام قەلەم يازارغا ،
تاكى سېنى كۆرمسەم،
بارمغايمەن مازارغا .

ئىزدەپ چقىپ سەنەمنى،
كەزسەم تاغۇ ـ بىنەمنى،
باقسام خۇمار كۆزىگە،
تاشلاپ دىلدىن ئەلەمنى .

مەن ئاشنامەن ئۆزۇڭگە،
شېرىن ـ شېكەر سۆزۇڭگە،

جاننى پىدا قىلاي مەن،
ئىككى قارا كۆزۈڭگە .

ئايغا ئوخشاش يۈزلىرىڭ،
دىلغا چىراغ كۆزلىرىڭ،
مەجرۇھ دىلنى ساقايتتى،
سېنىڭ قىلغان سۆزلىرىڭ .

كۈلۈپ باقتىڭ ماڭا سەن،
كۆرمەي كۆيدۈم ساڭا مەن ،
ھەقىقتى بار بولسا،
پىدا بولسۇن جانۇ ـ تەن .

مەن خورلانغان چېغىمدا،
دۈشمەن تۇرغان بېغىمدا ،
ئۇچۇپ كەلدى لاچىنىڭ،
ئاسمان ـ پەلەك تېغىمدا .

ناھەقىقەت ئالدىدا،
تۇرار ئىدىم دالدىدا،
تۆھپە قىلدىڭ ھاياتلىق،
جان بېرىشىڭ ئالدىدا.

سۆيگۈ ئوتۇڭ تۇتاشتى،
شۇمبۇيىلار سولاشتى ،
پەرۋاز ئۇرۇپ شۇ چاغدا،
بۇلبۇل گۈلگە ئۇلاشتى .

ۋەتىنمىنىڭ ساماسى،
ئەجەب خۇشخۇي ھاۋاسى،

زېده بولغان يۈرەكنىڭ،
ئۇ يەردە بار داۋاسى .

مېنىڭ دەردىم ئىچىمدە،
سۆيگۈم تۇرار بېيجىڭدە ،
نېسىپ بولسا كۆرەرمەن،
يېقىن پۇرسەت ئىچىندە .

بېيجىڭدە گۈل ئېچىلدى،
بويى كېلىپ چېچىلدى،
نىمشىبهىتنىڭ كۆڭلىمۇ،
باهار بولۇپ ئېچىلدى .

1953 ـ يىل ئاپرېل، باي

ئۇسسۇل

ئەي مېنىڭ سۆيگەن جانانىم ئۇسسۇل،
قەلبىم ئۆيگە مېھمانىم ئۇسسۇل ،
تەشنا يۈرەكتە ئارمانىم ئۇسسۇل،
كۆيگەن كۆڭۈلگە دەرمانىم ئۇسسۇل .

سەن ئۇسسۇل مېنىڭ قەدىرلىك دوستۇم،
چۈنكى سەن بىلەن تۇغۇلۇپ ئۆستۈم ،
سۆيۈنەر كۆرسە تېنىم ھەم پوستۇم،
ئازاد بۇ كۈندە دەۋرانىم ئۇسسۇل .

نەقەدەر لەزىز ھەريان ئىرغىسا،
بەللەر ئېگىلىپ، پۇتلار ساپچىسا ،
نازۇك غۇنچىدەك شاخنى تولغىسا،
كۆزۈمگە قۇۋۇەت ئارامىم ئۇسسۇل .

تالىنىڭ شېخىدەك مەيىن شامالدا،
يىپەكتەك چاچلار يەلپۈنسە زالدا،
مەنمۇ ئويناسام كەيپى شوخ ھالدا،
قىلغايمۇ قوبۇل سەرۋازنم ئۇسسۇل .

پەرۋاز ئەيلىسە قۇشلاردەك ئۇچۇپ،
خۇمار كۆزلەردە مۇھەببەت قۇچۇپ ،

مەستانە دىلالار تۇرالماس چۆچۇپ،
ئەۋرىشىم تەندە جەۋلانىم ئۇسسۇل .

مەجنۇنتال خجبل لاتاپتىڭگە،
نەرگەس چىدىيالماس قىياپتىڭگە ،
بۇلبۇل تاڭ قالۇر لاياقتىڭگە،
تاقەت قىلالماس قارارىم ئۇسسۇل .

ئورۇندىيالماس ھەرقانداق كىشى،
جانغا ئوت سالۇر تەۋرەنسە قېشى،
خەستە دىلالارنىڭ تۆكۈلەر يېشى،
غەمدە خۇشلۇقتا جەريانىم ئۇسسۇل .

تونۇتتۇڭ بۇگۈن جاھانغا مېنى،
يىراق دۇنياغا مېھمانغا مېنى ،
شۇنىڭچۇن دائىم ھۆرمەتلەپ سېنى،
تەرىپلەر يازاي داستانىم ئۇسسۇل .

ئەزەلدىن مىراس سەن ماڭا، جېنىم،
سەن بىلەن يۇغۇرۇلغان تېنىم ھەم قېنىم،
شەرەپتۇر ماڭا سېنى سۆيگىنىم،
شېرىن ئىشقىدا پەرھادىم ئۇسسۇل .

ئانىدىن بىزلەر بىللە تۇغۇلغان،
قەددى ـ قامىتىم ئوخشاش قۇرۇلغان ،
تۇتقۇن چېغىمدا بىللە بوغۇلغان،
دەردتە ـ كۈلپەتتە ھەمراھىم ئۇسسۇل .

ئۆتمۈشتە سېنى كۆزگە ئىلمايتتى،
ئالەمدە بەلكىم سۆزمۇ قىلمايتتى ،

ئەمما ئېسىمدىن زادى چىقمايتتى،
قۇللۇق ھاياتتا ئەسرارىم ئۇسسۇل .

ئۆلۈك تەنگە جان قىلغاندەك ئاتا،
تىرگۈزدى سېنى ئەۋلادىم يانا ،
ئۇنىڭدىن ئايرىپ قاراشتۇر خاتا،
قەددى سەرۋىدەك شەمشادىم ئۇسسۇل .

گۈزەل غۇنچىلار نازغىپ ئويىنسا،
ھەريان تولغىنىپ، غىر ـ غىر سويلسا ،
قۇرغۇيدەك ئۇچۇپ، سەھنە بويلسا،
باغدا سەنەمدەك سەيلانىم ئۇسسۇل .

ئىنساپ كۆزىدە دوستلىرىم كۆرگەن،
ئاۋايلاپ قونغان كىرنى سۈپۈرگەن ،
ئاندىن ئۇ سېنى سۈدەك سۈمۈرگەن،
غەربىي زالدىكى ئىسپاتىم ئۇسسۇل .

گۈل بىلەن بۈلبۈل تېپىشقان كەبى،
ياكى ئانىنى تاپقاندەك سەبى،
ئوخشاش يورىغان كۈندۈز ھەم شەبى،
دېسەم ھۆر بىلەن غىلمانىم ئۇسسۇل .

ئۇسسۇلچى سېنىڭ ئاۋازىڭ گۈزەل،
يۈزۈڭگە قىلغان پەردازىڭ گۈزەل ،
لاچىندەك چاققان پەرۋازىڭ گۈزەل،
ئالدىڭ سەن مېنىڭ مەيلانىم ئۇسسۇل .

كىيگەن كۆڭلىكىڭ مەشرۇت ـ يېپەكتىن،
خۇشخۇي ئويىنشىڭ ئۆتەر يۈرەكتىن ،

قىيا بېقىشلىڭ غۇنچە پورەكتىن،
ئارامى جانىم، گۈلزارىم ئۇسسۇل .

سېنى كۆرگەندە دىللار ياشنىدى،
شەھلا كۆزۈڭدىن ئوتلار چاقنىدى ،
مەيۈس كۆڭۈللەر غەمنى تاشلىدى،
يەنە ئۆستۈرەر ئەۋلادىم ئۇسسۇل .

ئاغزىڭ ئېچىلغان يېڭى غۇنچىدەك،
چىشلىرىڭ خۇددى تىزغان ئۇنچىدەك ،
ساڭا تەلمۈرۈپ بولدۇم كۇنچىدەك،
ئىشقىڭدا ئېيتاي گۈلىيارىم ئۇسسۇل .

نەمشېھىت سېنى ھۆرمەتلەر ئاقلار،
شېئىرلار يېزىپ، يۈرەكتە ساقلار ،
قەدىڭنى ئەسلەپ، دائىما ياقلار،
سەنمۇ ئۇنتۇما دىلدارىم ئۇسسۇل .

1954 ـ يىل ئىيۇل، ئۈرۈمچى

قىز

نازۇك چېۋەر چاققان قىز،
جانغا ئوتنى ياققان قىز ،
كىرپىكىدە ئويىنتىپ،
قىيا كۆزدە باققان قىز.

ئۇقتۇرماستىن سىرىنى،
تاشلاپ كۆزىنىڭ قىرىنى ،
ئۇيالدۇرۇپ پەرىنى،
ناز ئۇيقۇدا ياتقان قىز .

تال چۈشتەك بويۇڭغا،
قىرغاۋۇلدەك خۇيۇڭغا ،
كۆچۈم يەتمەي تويۇڭغا،
يېشىم سۇدەك ئاققان قىز .

لېۋىڭ لەئلى مارجاندۇر،
قېشىڭ جادۇ قىيغاندۇر ،
ئەسلىڭ بەلكى ئىنساندۇر،
ھۆرلەر بىلەن تۇغقان قىز .

قىلىچ ئوخشاش قېشىڭدىن،
مەن ئايلىناي بېشىڭدىن ،

يىراق قىلما قېشىڭدىن،
كۆلۈپ قويۇپ قاچقان قىز.

ماڭا قاراپ قويمايسەن،
ئاينى ئېلىپ ئويناپسەن ،
ئەھۋالمنى سورىمايسەن،
مەرۋايىتلار تاققان قىز.

سياھ زۇلپۇڭ ئەنبەردەك،
كۆز قارىشىڭ شەمشەردەك،
كىرپىكلىرىڭ خەنجەردەك،
كۈھقاپتىن چىققان قىز.

ئەي رەھىمسىز نادان قىز،
ئىنسانلىقىڭ گۈمان قىز،
پەرىزاتمۇ ئاناڭ قىز،
كۆز ئوقىدا ئاتقان قىز.

باغقا بارساڭ بارارمەن،
ئىشلىرىڭغا يارارمەن ،
بىللە ئالما ئۈزەرمەن،
ئالما بىلەن ئاتقان قىز.

كېچە ـ كۈندۈز يىغلىدىم،
يۈرىكىمنى داغلىدىم ،
نە دەپ ئۈمىد باغلىدىم،
بۇتتەك بولۇپ قاتقان قىز.

قىزدەپ ئېيتتىم پەرىسەن،
قوشۇلماقتىن نېرىسەن ،

جاللاتلارنىڭ پىرىسەن،
ئاشقىنى ساتقان قىز.

توزمۇ خىجىل نازىڭدىن،
بۇلبۇل غەمدە سازىڭدىن ،
گۈل غۇنچىسى ئاغزىڭدىن،
ئەگمە قاشنى ئاتقان قىز.

بەكمۇ كۆيدۈم سەن قىزغا،
پەرىزاتقا تەڭ قىزغا ،
تەڭ ئىشلىسەم ئېتىزغا،
كەھرىۋادەك تارتقان قىز.

قەتلە قىلما داغىڭدىن،
قۇرۇق قويما باغىڭدىن ،
خۇشال پۇرسەت چاغىڭدىن،
ئاينى كۈنگە چاققان قىز.

ئاينى كۆرۈپ يىراقتىن،
قىينىلمەن پىراقتىن،
قاراپ قويۇپ نېرىقتىن،
قۇرغۇي بولۇپ ئۇچقان قىز.

دەردىڭ ئېشىپ دەمبەدەم،
بولدى جانغا مەڭ ئەلەم،
كېچە بىدار، كۈندۈز غەم،
قامىتى ياراشقان قىز.

ھەر باھارنىڭ يازى بار،
يۈز مەڭ تۈمەن نازى بار،

گۈل ۋە بۇلبۇل سازى بار،
ھەممىسنى يىغقان قىز.

باشقىلارنى كۆلدۈرۈپ،
مېنى ئوتتا كۆيدۈرۈپ،
كۆندە يۈزمىڭ ئۆلتۈرۈپ،
چاقماقتا ئوت چاقتان قىز.

رەھىم قىلىپ جېنىمغا،
بىر كەلمىسەڭ يېنىمغا،
زامىن بولسەن قېنىمغا،
قونچاقتەك ئويناتقان قىز.

چىدىيالمايمەن كۆرمىسەم،
كۆزۈمگە بىر سۈرمىسەم،
قول ئېلىشىپ يۈرمىسەم،
مۇرادىنى تاپقان قىز.

كۆرسەم كېتىمەن ھوشۇمدىن،
قولغا قونغان قۇشۇمدىن،
سۆزلىيەلمەيمەن چۈشۈمدىن،
ئەقلىم ئېلىپ قاچقان قىز.

كۆرەلمىسەم ئاشار غەم،
پىكىر - يادىم دەر: سەنەم ،
ئۆزۈم بەھوش كۆزۈم نەم،
ھۆسنى بەك ياراشقان قىز.

بىر كۆرسىتىپ قېشىڭنى،
ئۇنچە تىزغان چىشىڭنى،

چايقاپ قويدۇك بېشىڭنى،
مېنى بوزەك تاپقان قىز.

شەرەت بىلەن «كەت!» دەيسەن،
ھالىمغا ھېچ يەتمەيسەن،
خىيالىمدىن كەتمەيسەن،
كىم شۇنداق ئوقۇتقان قىز؟!

بۇلاق دەيمۇ كۆزۈڭنى،
قۇياش دەيمۇ يۈزۈڭنى،
بىر ئاڭلىسام سۆزۈڭنى،
دوستىنى ئۇنتۇغان قىز.

مېنى شۇنداق قىينامسەن؟!
رەقىب بىلەن ئويناماسەن؟!
ماڭا بويۇن تولغامسەن؟!
جاننى دارغا ئاسقان قىز!..

چارە يوق بۆلەك مەندە،
رەھىم بارمۇ ھېچ سەندە؟!
قىلما مېنى شەرمەندە،
سۆيگۈدىن ئاداشقان قىز.

تاك ئاتسا قىلىپ ناله،
چىرايىم سېرىق لاله،
ياشقا تولدى پىيالە،
يېشىمدىن ئۇياتقان قىز.

كېچە بولسا بىدارمەن،
ھۆسنۈڭگە خېرىدارمەن،

ۋەسلىڭدىن ئۇمىدۋارمەن،
ئىشق ئوتىنى ياققان قىز.

يېنىمدىن ئۆتۈپ ھەريان،
ئەقلىمنى قىلىپ ھەيران ،
ئەل ئىچرە قىلىپ ۋەيران،
قېرىغاندا تاپقان قىز.

سەن ئۆتسەڭ خىرام ئەيلەپ،
يېشىمنى راۋان ئەيلەپ،
دۇنيانى ھارام ئەيلەپ،
ماڭسام ئاستا قاچقان قىز.

غۇنچە بويلۇق كۈمۈش تەن،
سۆزۈڭ شېكەر ـ لېۋىڭ قەنت،
باغ ئىچرە قىزىل گۈلشەن،
لاچىن كەبى ئۇچقان قىز.

گۈلشەن ئىچرە سەن بىر گۈل،
شېخىڭغا بولاي بۇلبۇل،
ئۆمرۈم بويى بولاي قۇل،
ھەق شۇنداق ياراتقان قىز.

خەلقىئالەم كۈلۈشەر،
بەلكى زاڭلىق قىلىشار،
باشقا كەلسە بىلىشەر،
ئاي چىراي تالاشقان قىز.

«قېرى!» دەپ قاراپ قويماي،
ياكى سەل ماراپ قويماي،

ساقلىم تاراپ قويماي،
قۇتۇلمايسەن، چاققان قىز.

قار ئاستىدا قالغان باش،
چېچىم ئاپئاق، ئۆزۈم ياش،
قىزلارغا ئاتارمەن قاش،
ئىستىكىنى تاپقان قىز.

كۈندۈز دېسەڭ كۈندىمەن،
كېچە دېسەڭ تۈندىمەن،
نەدە بولساڭ شۇندىمەن،
ئاپسىددىن قورققان قىز.

نىمشېھىتنى لال قىلدىڭ،
قامىتنى دال قىلدىڭ،
ئەسلىدە ۋابال قىلدىڭ،
ئىشق بىلەن سىناشقان قىز.

1955 ـ يىل مارت، ئۈرۈمچى

مۇھەببەت سەۋداسى

ئۆزۈمنى چاغلىماي كۆڭلۈمنى بەردىم مەن ساڭا، ئەي يار،
شكايەت ئەيلىمەكتە ھەر تەرەپتىن دوست بىلەن ئەغيار .
ساڭا بەرگەن كۆڭۈلنى قايتۇرۇپ ئالماق ئەمەس مۇمكىن،
تېخى جېنىم تەسەددۇق، كۆيگىنىمنى ئەيلىدىم ئىزھار .
كۆرۈپ ئول كۈن جامالىڭنى ئاجايىپ ياخشى سائەتتە،
مۇھەببەت شەربىتىدىن بىر تويۇپ ئىچتىم كۆرۈپ دىدار .
يەنە كۆڭلۈڭ ساداسىن ئاڭلىدىم، بولدۇم خۇددى مەجنۇن،
بولۇپ تۇرسا ئىدى كاشكى بۇنداق كۆرۈشمەك ھەر بار .
ھامان بۇ كۈلكىنىڭ بائىسىن بىلمەي زارۇ - ھەيرانمەن،
سەنەمنىڭ كۈلكىسىنىڭ تەكتىدە بىلمەيمەن نېمە سىر بار ؟!
ساڭا جېنىم پىدا قىلغانلىقىمنى بىلگىنىڭدىنمۇ ؟!
ۋە ياكى سەنمۇ سەيت بولغانلىقىڭغا بولدۇڭمۇ ئىقرار ؟!
«تەسەللايىن مۇھەببەت» دەپ ياكى كۆزۈڭگە ئىلمامسەن ؟!
بۇنىڭدەك مۇرۇۋەتسىز پىكىر سەندە بولمىسۇن زىنھار .
سېنىڭ تۇرغان يېرىڭ يادىمغا يەتسە ھەر زامان، ئەي گۈل،
بېرىپ سۆيمەي تۇرالمايمەن ئەگەر تۇن بولسا ھەم بىدار .
نىگارىم خاكپايى دەپ كۆزۈمگە تۇتىيا قىلدىم،
بويۇم يادەڭ ئېگىلدى پۈرقىتىڭدىن جان بولۇپ بىمار .
ساڭا ئاشىپتە بولدۇم، بىر كۆرۈپ ئەقىلدىن ھەم ئازدىم،
مۇھەببەتتىن خەۋەرسىزلەر «سارىڭ!» دەپ ئېيتمىدى بىكار.
گۇمانسىز مەست بولۇر غەرق خىزىر كۆرسە جامالىڭنى،
ھاسا، جەندە، كۈلاھ، تەسۋىينى تاشلاپ، ئەيلىگەي ئىنكار.
سېنى كۆرسە زىلەيخا ھەم چىقالماس پەرددىدن زىنھار،
جامالىڭنى بىر كۆرۈپ قالسا يۈسۈپمۇ بولۇر بىزار.

پەرىشتە كۆڭلىگە تەسكىن بېرەلمەس ئاي يۈزۈك كۆرسە،
سېنىك يادىڭدا چۆل جەننەت تەجرى تەھتىھەل ئەنھار[1].
مۇھەببەتنى قازانىك موللىسى مەخسۇس ساڭا پۈتكەن،
شۇڭا روزى ئەزەلدىن مەن مۇھەببەت بىرلە ھەمئەسرار.
بۇ يولدا خار - زار بولماق ماڭا بەلكى سائادەتتۇر،
ئەسرى ئىشقىدىن رەنجى - مۇشەققەت چەكمىگەن كىم بار؟!
جەھەننەم ئاتەشى تاللاپ پەقەت ئاسىنى كۆيدۈرمىش،
مۇھەببەت ئۇچقۇنى ئالدىدا ئوخشاش ئاسىي بىلەن ئەبرار.
باھار ۋاقتىدا سارغايغان چىرايىمدىن ئەجەبلەنمە،
تېۋىپ ئالدىدا زەپىرانىك سىرىنقلىقىدىن باھاسى بار.
كامان بولدى ئەلىپ قەددىم تولا ئويلاپ نىگارىمنى،
ساڭا ھەم نىمشىپەت ھەردەم سەنەمنىك ئىشتىياقى بار.

1955- يىل ئاپرېل، ئۈرۈمچى

① تەجرى تەھتىھەل ئەنھار - يەر تېگىدىكى دەريا، سۇ.

چقسام ناگاه ئشككه

چقسام ناگاه ئشككه،
كۆرۈندى بىر جانان قىز،
كۆزلىرى گۆھەر يەڭلىغ،
يۈزى ماھى تابان قىز .

تىكلىپ قاراپ قالدىم،
بىر نەپەس ئارام ئالدىم،
جىلۋە بىرلەن كۆز تاشلاپ،
قىلىپ كەلدى جەۋلان قىز.

ھا... ھا... قىلىپ ئۇن چىقتى،
ئىككى ياقتىن كۈن چىقتى،
قاشلىرى قەلەم ئوخشاش،
سۈمبۈل چېچى رەيھان قىز.

يېتىپ كەلدى بىر پەستە،
«ياخشىمۇسىز؟!» دېدى تەستە ،
سۆزلىيەلمەي قېتىپ قالدىم،
بولدى ماڭا ھەيران قىز.

لېۋىدە تەبەسسۇم بار،
كۆڭلىدە تەرەھھۇم بار،
ئەمما كۆزى قىيمايدۇ،
قىلدى مېنى ۋەيران قىز.

ئۆتۈۋراق كۈلۈپ قويدى،
كۆز قىرىن سېلىپ قويدى،
مۇردا تەنگە جان بېرىپ،
قىلدى خەير ـ ئېھسان قىز.

كۆكرىكىدىن ئوت چىقتى،
ماڭا تەگدى دۈت چىقتى،
ئىشق ئوتۇغدا ئۆرتىنىپ،
يۈرەك بولدى بەريان قىز.

«مۇھەببەت» دەپ تۇغۇلدۇم،
پىراقتىدا بوغۇلدۇم،
كىبرى بىلەن پەرۋاسىز،
يۈردۈك خۇلقى شەيتان قىز.

نە بولغاي بېقىپ كۈلسەڭ،
ئىشقى شارابىن سۇنساڭ،
ئىلكىدىن ئېلىپ ئىچسەم،
يۈرىكىمگە دەرمان قىز.

ئەي لېۋى قىزىل ياقۇت،
قىلمىغىن مېنى نابۇت،
سەن ئۈچۈن تۇغۇلغانمەن،
ئىشق ئەھلىگە سۇلتان قىز.

يۈزلىرى قىزىلگۈلدەك،
مېنى قىلدى بۇلبۇلدەك،
قۇلىقىدا نە سىر بار؟!
ئاڭلىمايدۇ نالان قىز.

لەيلى سەنۇ ـ مەجنۇنمەن،
جامالىڭغا مەپتۇنمەن،
ھجرىڭدا ئېلىپ جاننى،
قىلماسسەنمۇ پۇشايمان قىز.

تاھىر بىلەن زۆھرەدەك،
ۋاموق بىلەن ئۇزرادەك،
جېنىمنى پىغان بىلەن،
قىلاي ئەمدى قۇربان قىز.

قېشىڭنى قىلىپ مېھراب،
باش قويايى ساڭا يىغلاپ،
«تەلۇە!» دەپ، نەزەر سالمايى،
كېتەرسەنمۇ خەندان قىز.

ھجرىڭ بىلەن داغلاندىم،
زۇلپۇڭ بىلەن باغلاندىم،
ئەقلىمنى ئېلىپ قاچتىڭ،
كۆڭلۈم ئىچرە پىنھان قىز.

قامىتىڭ ئەجەب زىبا،
كۆيمىگەن ساڭا كىم بار؟!
ھەممىسى لېكىن مەندەك،
بولمىغاندۇ سەرسان قىز.

سىڭمەيدۇ يېگەن ئېشىم،
يوق ئۆيدە سۆيۈكدىشىم،
كۈندۈز غەمدە تۈن بىدار،
شەھلا كۆزى چولپان قىز.

لېۋىنى دېسەم نەشپۈت،
كۆڭلىكىڭ ئىكەن مەشۇت،
ئەۋرىشىم بويۇڭغا مەن،
چىرمىشپ تىلەي جان قىز.

ئۆمرۈم زارۇ - گىرياندىن،
كېچەي مەن ئەزىز جاندىن،
يادلايمەن گۈل ئۈزارىنى،
مەن كېتەي باياۋان قىز.

دۇنيانى قىلىپ روشەن،
چۆللەرنى ياساپ گۈلشەن،
سەن كەبى بۇ ئالەمگە،
كەلمەس ھۆرۇ غىلمان قىز.

چۈشۈڭمۇ بۇزۇلغاندۇر،
يۇرىكىڭمۇ تۇيغاندۇر،
مەقسىتىڭ نېمە زادى؟!
باقمايسەن خىرامان قىز.

ساقلىمنى «چال!» دېسەڭ،
«تۇر، جايىڭدا قال!» دېسەڭ،
بويايمەن گىرىم بىلەن،
بولىدۇ سىيادان قىز.

سەسكەنسەڭ ساقالمىدىن،
يىرگەنسەڭ خىيالمىدىن،
غىرايمەن مىنۇت ئۆتمەي،
چارىسى بەك ئاسان، قىز.

يىگىتلىك تالاشمايمەن،
ياشلاردىن قېلىشمايمەن،
يېشىمدىن سوئال سورىماي،
باق ھالىمغا، نادان قىز.

جان ـ تەندىن ساقا كۆيدۈم،
چىن دىلدىن سېنى سۆيدۈم،
ئەمدى كۆڭۈل بەرمەيمەن،
كەلسە باشقا چەندان قىز.

ئوقۇپ كۆرسەڭ خېتىمنى،
نىمشېھىت دەر ئېتىمنى،
يىغلاتما مەن يېتىمنى!
مەنمۇ بۇندا مېھمان، قىز.

1955 ـ يىل ئاپرىل، ئۈرۈمچى

مۇھەببەت ئىپادىسى

دىلىمەرنى بىر كۆرەي دەپ،
مەن ناتىۋانۇ - خەستە،
بىلمەي ئېتىن سوراقلاپ،
يۈردۈم بازارۇ - رەستە .

گۈلشەن ئىچىدە ناگاھ،
بۇلبۇلنى قىلىپ ئاگاھ ،
گۈل ئاشقى ئەگەر سەن،
سەۋتىڭنى قىل ئاھسىتە .

مەھكۇمى ئەمرى بولدۇم،
گويا كى قەبرى بولدۇم،
جان تەنگە سىغمىدى ھېچ،
بۇلبۇل كەبى قەپەستە .

مەن نەۋباھار چېغىمدا،
غۇنچە ئىدىم بېغىمدا،
ھەيرانۇ - زار پەرىلەر،
ماراپ مېنى ھەۋەستە .

مەن خۇددى گاس كىشىدەك،
نالە ئۇلار ئىشىدەك،
مەغرۇر لاچىنغا ئوخشاش،
بولماس ئىدىم شىكەستە .

باققاندا ئۆتمۈشۈمگه،
گاهى كىرەر چۈشۈمگه ،
رەھىمسىزلىك سازاسى،
مىڭ توۋا ھەر نەپەسته .

كىبرىلە غەمزە قىلسام،
قاش بىلەن رەمزە قىلسام ،
نازۇ ـ كەرەشمىلىكلەر،
گۈللەر سۇنارىدى دەسته .

زۇلپى قاراڭغۇ تەندەك،
مەڭزى گويياكى كۈندەك ،
ئول چاچ قاراسى قۇندۇز،
ياقۇت لېۋى جىنەسته .

قىيغاچ قېشى يېڭى ئاي،
مەن كىم بىرىپ يېلىنماي ،
مەجنۇن كەبى يۈگۈرسەم،
چۆل دەشتته، دۆڭ ۋە پەسته .

يىغلايمەن ھېچ يېتەلمەي،
ياكى يىراق كېتەلمەي،
ئەمدى تۆگه باقاي مەن،
مەشرەپ بولۇپ تېكەسته .

مۇمكىنمىدۇر ۋىسالىڭ ؟!
يە باشقىمۇ خىيالىڭ ؟!
رەت قىلما نمشپەھتنى،
تاپتى بۇ يولنى تەسته .

1955ـ يىل دېكابىر، باي

سېغىندىم

سېغىندىممەن، سېغىندىممەن، سېغىندىم،
ۋەتەن سېنى تەشنا بولۇپ، سېغىندىم،
مېھرىڭ تولغان يۈرىكىمدە سېغىندىم،
دولقۇنلىغان كۆكرىكىمدە سېغىندىم .

ئۆلسەم تېنىم قۇچقىڭدىن جاي ئالسۇن! ...
پاك ۋەتىنىم روھىم سەندە شادلانسۇن! ...
شۇنىڭ ئۈچۈن، تېزرەك ساڭا يەتسەم دەپ،
تۆت كۆز بىلەن كېچە ـ كۈندۈز سېغىندىم .

بۇ كەمگىچە ئايرىلمىغاچ سېنىڭدىن،
لەززەتلىنىپ شېرىن ـ شەربەتلىرىڭدىن،
يولغا چىققاچ قەدرىڭ ئۆتتى جېنىمدىن،
تۇپرىقىڭنى كۆزگە سۈرتەي، سېغىندىم .

«ھەج» سەپىرى چۈشكەچ مېنىڭ دىلىمغا،
قاراپ بېقىپ مەيۈسلەندىم پۇلۇمغا ،
كومپارتىيە كېپىل بولدى يولۇمغا،
بۇلۇت ئۈزرە ئۈچقىنىمدا سېغىندىم .

ئەل قاتارى بەش مىللەتنىڭ ئىچىدە،
ئالتىنچى ئاي ئايغىدا بېيجىڭدە،
ئوتتۇز يەتتە كىشى بىرلىك سېپىدە،
ھەجگە قاراپ يۈرگىنىمدە سېغىندىم .

بىزنىڭ يۇرۇش يەردە ئەمەس بۇلۇتتا،
نەچچە مىڭ گەز يول باسمىز مىنۇتتا ،
بۇيۇك ۋەتەن سەن ئەزىزلەپ ئۇزاتقان،
چاغلىرىڭنى ئەسلىگەندە سېغىندىم .

سەندىن چىقىپ، رانگون دېگەن شەھەردە،
مېھمان بولۇپ تۆت كۈن تۇردۇق ئۇ يەردە،
كۈتۈپ ئالدى قېرىنداش ئەل بېرمىلىق،
دوست ئەللەرنى كۆرگىنىمدە سېغىندىم .

خوش ئېيتىشىپ ئۇزىتىشتى بېرمىلىق،
بىز بارار يەر تاغ، بياۋان، خورمىلىق ،
بىز كەتسەكمۇ كۆڭۈل قالدى سەن بىلەن،
بەك ئۆتۈلدى قەدرىڭ، ۋەتەن، سېغىندىم .

ئۇندىن چىقىپ، مىڭ گەز ھاۋا ئۇستىدە،
ئۇچماقتىمىز بەيتۇلھەرەم قەستىدە ،
يېتىپ كەلدۇق كالكۇتتىغا كەچقۇرۇن،
ھاۋا بۇيۇك كەلتۈرگەندە سېغىندىم .

تاڭ مەزگىلى ئۇچتۇق يەنە ئەرتىلەپ،
ئامراق بالاڭ بىزلەر ساڭا ئەركىلەپ ،
تۆت سائەتتە يېتىپ كەلدۇق بومبايغا،
بۇندا ۋەتەن يەنە سېنى سېغىندىم .

بومباي ئىكەن دېگىز بويى چوڭ شەھەر،
ياشايدىكەن نەچچە يۈز مىڭ ئايال ـ ئەر،
بوتا كۆزلۈك بىرنەچچە مىڭ «راجى» نى،
«سەرگەردان» نى كۆرگىنىمدە سېغىندىم .

ياش غۇنچىلار كۆزلىرىدۇر خۇمارلىق،
خۇش پېئىللىق، چىرايى خۇش ئۇزارلىق،
چېكىنسىدە «بەخت مېڭى» تۇمارلىق،
نەجان كۆردۈم، ۋەتەن، سېنى سېغىندىم .

رەستىلەردە قەۋەت ـ قەۋەت بىنالار،
بىر ـ بىرىگە رىقابەتلىك مۇنارلار،
نان ئۈچۈن كۆرەشلەرنى كۆرگەندە،
مول ھوسۇللۇق ۋەتىنمنى سېغىندىم .

تۆت كۈن تۇرۇپ كەتتۇق، بومباي، ئەلۋىدا،
سەككىز سائەت قەدەر ئۇچتۇق ھاۋادا،
بەھرەيندە بىز ئېھرام باغلىغاندا،
مېھرىبانىم ۋەتىنمنى سېغىندىم .

سائەت تۇرۇپ يەنە ئۇچتۇق ھاۋاغا،
«لەببەيك!» دەپ ھاۋا ئۇزرە ناۋاغا،
يېتىپ كەلدۇق چۈشتىن كېيىن جىددىگە،
قاقاس چۆلنى كۆرگىنىمدە سېغىندىم .

بىر كۈن تۇرۇپ بەيتۇللاغا جۆنىدۇق،
شۇ كېچىسى تاۋاپ بىلەن تۇنىدۇق،
ساپا، مەرۋە، سەيلىلەرنى تۇگىتىپ،
چىققىنىمدا جان ۋەتەننى سېغىندىم .

زىيارەتكە كىرىپ تۇردۇق پات ـ پات،
سەككىز كۈندىن كېيىن كەلدى ئەرەفات،
تۆت كۈن تۇرۇپ ئەرەفات ھەم مىنادا،
شەيتانغا تاش ئاتقىنىمدا سېغىندىم .

«دىلىل شاھ» نىڭ قوبۇلغا ئەكىردى،
پادىشاھ كېيىن زىياپەتكە قېچقىردى،
ماڭ زېدۇڭنى «ئامانمۇ؟!» دەپ سوراپغاندا،
ئېھ ۋەتىنىم، قايتا سېنى سېغىندىم .

پادىشاھنىڭ سارىيىدا ئولتۇرۇپ،
ئويلاپ كۆردۈم يۇرتكىمنى تىندۇرۇپ،
بۇ شەرەپنىڭ كىمگە مەنسۇپلۇقىنى،
بايقىغاندا، ۋەتەن، سېنى سېغىندىم .

بەيتۇللاغا تەكلىپ قىلدى پادىشاھ،
تاڭاپ قىلدۇق بەيتۇللانى كەڭتاشا ،
ئەسكەر توسۇپ كەلتۈرمىدى باشقىنى،
شۆھرەت تاپقان، ۋەتەن، سېنى سېغىندىم .

«ھەجرىلئەسۋەت» تاشنى بۇسە قىلىشقا،
پۇرسەت بولماي كەلگەنىدى بۇ ئىشقا،
ۋەتەن نامىڭ بىلەن ئىمكان تېپىلدى،
ئانا يۇرتۇم، يەنە سېنى سېغىندىم .

بەيتۇللانى يۇيۇش ئۈچۈن شاھ كىردى،
بىزدىن بۇرھان شەھىدىنى ئەكىردى،
بۇ ئىش نېسىپ بولمايدىكەن چەت ئەلگە،
بىزگە بولدى ھۆرمىتىگىدىن، سېغىندىم .

بۇنىڭ بىلەن بىزنى ئەلگە تونۇتتى،
دوستلار خۇشال، دۇشمەنلىرىڭ قان يۇتتى،
كۈن نۇرىنى توسۇش مۇمكىن ئەمەسكەن ...
پارلاق نۇرۇڭ ئەسلىگەندە سېغىندىم .

ئۇ، پادىشاھ قىلدى سۈڭا ـ يادىكار،
بىردىن سائەت، تاج، رومال، تونمۇ بار،

بىزگە ئەمەس ۋەتەن سىنىڭ شەرىپىڭ،
قوبۇل قىلىپ ئالغىنىمدا سىغىندىم .

مەدىنگە باردۇق يەنە كۆك بىلەن،
يەر تاناۋىن تارتقان كەبى توك بىلەن،
زىيارەتنى ئادا قىلىپ قايتقاندا،
باغۇ بوستان تاغلىرىڭنى سىغىندىم .

ۋەتەن ھېسسى ھەممە ئادەم دىلىدا،
ئەمدى مەككە ـ مەدىنگە ئەلۋىدا،
خەيرلىشىپ مەن ئۇ يەردىن قايتقاندا،
ئەزىز ۋەتەن جانانىمنى سىغىندىم .

ئاۋغۇستقا بىر بولغان كۈنى قوزغالدۇق،
توري سىنا تەرەپكە بىز يول ئالدۇق،
ھاۋا ئۇزرە تۆت سائەتلەپ يول يۈرۈپ،
ۋادى ئەيمەن چۆشكىنىمدە سىغىندىم .

تۇرارگەنمىز بۇندا ئۇچ كۈن ئادەتتە،
كېتەرگەنمىز يەتمىش ئىككى سائەتتە،
توري سىنا توري ئىچىدە تۇرغاندا،
ئازاد ـ ئەركىن ۋەتىنىمنى سىغىندىم .

بۇندىن يۈرۈپ قاھىرەگە بارارمەن،
سىغىنغانىنى يەنە شۇندىن يازارمەن،
پەرزەنتىڭنىڭ بويىن شۇندىن ئالارسەن،
تۇرلۇك ـ تۇمەن گۈللىرىڭنى سىغىندىم .

نىمشىھىتىنىڭ سىغىنىشلىق سالامى،
سىغىنغاندىن باشقا يوقتۇر كالامى،

قىزىلگۈلگە بۈلبۈل شەيدا بولغاندەك،
سەن گۈلستان ۋەتىنىمنى سۆيىندىم .

1956 ـ يىل، ئاۋغۇست، ئەرەبىستان توري سىنا

ئۇچرىشىش

كېتىپ بېرىپ بازاردا،
كۆزۈم چۈشتى بىر ئىزغا،
ئىزى ماڭا نە كېرەك،
پەرىزاتتەك بىر قىزغا .

قىزمۇ شۇنداق بولامدۇ ؟!
ئايىنى ئايال تۇغامدۇ ؟!
كۆڭلۈم بېرىپ باغلاندى،
سۈمبۈل چېچى قۇندۇزغا .

ئىختىيارسىز قىلدىم سۆز:
ـ ماڭا قارا‌ڭ غۇرۇلاي كۆز! ...
قىيا بېقىپ بىر كۈلۈپ،
شەرەت قىلدى ئېتىزغا،

لېۋى ئاچتى غۇنچىنى،
قاتار تىزغان ئۇنچىنى،
جادۇ كىرپىك ياراشقان،
بادام قاپاق مېغىزغا.

ـ دېھقان قىزى مەن! ... ـ دېدى،
ـ ئىشلەپ يەيمەن قەنت! ... ـ دېدى،

قاراپ قالدىم لال بولۇپ،
قەن چاينىغان ئېغىزغا .

– كۆيگەن بولساڭ كەل! ... – دېدى،
– قولغا كەتمەن ئال! ... – دېدى،
– سۇ باشلاپ بىز چۆللەرنى،
ئايلاندۇرايلى، دېگىنزغا .

ئانار پىشار گۈلباغدا،
تويمۇ بولار شۇ چاغدا،
توينى كۆمۈپ تاشلايمىز،
ئالما، ئۈزۈم، مېغىزغا! ...

ئەخلاقىغا خۇش كەلدىم،
جاۋابىغا بوش كەلدىم،
ئۆگەنگەچكە ئىشلىمەي،
شورپا، كاۋاپ، قىمىزغا .

ھالىم كۆرگەچ بوششىپ،
كېتىپ قالدى خوشلىشىپ،
قاراپ قالدىم ئارقىدىن،
يىپەك كۆڭلەك قىرمىزغا [1].

شەرەت بىلەن سۆزلەشتۇق،
مەقسەتنىمۇ كۆزلەشتۇق،
ھەيران بولدى كۆرگەنلەر،
بۇ ئىككى شوخ تىلسىزغا.

پەرۋەردىسى ياساشتا،
ئايدىن ئۆتتى تالاشتا،

شەرئىتىم يول بەرسە،
قۇل بولسام بىتىمزغا ②.

نەمشىپەتتىنكى تىلىكى،
چاك بولسىمۇ يۈرىكى،
بېشىم قويۇپ ياتسامەن،
قىز ئۇرىغان ئېتىزغا .

1956 ـ يىل سېنتەبىر، بېيجىڭ

① قىرمىز ـ گۈزەل
② بىتىمز ـ تەمى ئېغىزدىن كەتمەيدىغان تاتلىق

رۇبائي ۋە پارچىلار

1963 ـ يىلى 4 ـ ئايدىن باشلاپ ئاز ـ تولا رۇبائي يېزىشقا كـ-
ىرىشكەنىدىم. 66 ـ يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىغچە تەخمىنەن 300 دىن ئارتۇق
رۇبائي ھەر تۈرلۈك تېمىدا يېزىلغان . كېيىن زايە بولۇپ كەتتى . بۇ
دەپتەرنىڭ باش تەرىپىگە شۇنىڭدىن ئەسلىگەنلىرىمنى خاتىرىلەپ چىق-
تىم . 17 ـ بەتتىن تۆۋەنگە يەنە يېڭىدىن يېزىشقا كىرىشتىم . ھازىر
بولسا بۇرۇنقىدەك داۋاملىق يېزىش قابىلىيىتىم يوق، بىرئاز چارچىغانلىق-
تىن، ئاندا ـ ساندا يېزىپ، كەلگۈسى ئۇچۇن يادىكار قالدۇرسام دېگەن
ئۈمىدىم بار.

1 .10 .1968

ياشانغان چاغلىرىمغا يەتتى يېشىم،
قىراۋغا تولدى ساقال ھەربىر چېچىم،
يىللارنىڭ بوينىدا ئىز ئىجادىم بار،
قېرىماس، قېرىساممۇ قىلغان ئىشىم .

* *

نىمشېھىت دەپ بىلۇر ئەل نىملىكىمنى،
كەڭ ۋەتەن، خەلقىم بىلۇر كىملىكىمنى،
تۇغۇلغان كۈندىن باشلاپ كۈرەشچىمەن،
كىشىلەر ھەرگىز بىلمەس جىملىقىمنى .

* *

بەختىنىڭ كۆيچسى شاد قەلەمچىدىم،
دۇشمەنگە سۆزلىرىم ئوق ئەلەمچىدىم .
– قاچانغچە كەسپىڭىز شۇ؟!– دەپ سورىسا،
جاۋابىغا:
– ئۆمۈر بويى،– دېمەكچىدىم .

* *

ئەخمەتجان چۈشلىرىمدە زاھىرگاھى،
يېنىمدا پەيدا بولۇر ھازىر گاھى .
تىلىكى ئىشقا ئاشار كۈندۈز بۇگۈن،
غەلىبىگە قولداش بولۇپ نازىر گاھى .

* *

پەرھادنىڭ جايى ئېرۇر خوتەن يۇرتى،
كۈچانىڭ شېرىنىغا بىر تەن يۇرتى ،
بۇ بىر جۈپ مۇھەببەتداش، بىر قەبرىداش،
تەقدىرداش، ئىككىسى بىر كېپەن يۇرتى .

* *

تارىختىن يادىكار بولۇپ مىڭۆي قالغان،
مىڭۆينىڭ نەقشى مىڭ توي قالغان،
ھەققىم بار پەخرلەنسەم ئەجدادىمدىن،
يۇرتۇمدا ناخشا ـ غەزەل شاد كۆي قالغان .

* *

ۋۇجۇدۇمنىڭ خۇرچى باتۇر ئەلدىن بولغاچ،
گۈللىگەن بېغىم ئەجرى تەردىن بولغاچ،
چىدىمايى كۆز ئالايتار، داغدا قۇزغۇن،
ۋەتىنىم تاش ـ تۈپرىقى زەردىن بولغاچ .

* *

ئاخىرقى ئىجادىمنىڭ چالسى قالدى،
قۇرلاردا يۇرىكىمنىڭ يارىسى قالدى ،

ئىشەنچىم، ئىشەنچلىك دوستلار سىلەردىن،
كېيىنكى ئۇمىدىمنىڭ ۋارىسى قالدى .

* *

تۇتيا ـ دۇنيادا مۇقەددەس توپا،
ئاغرىغان كۆزلەرگە بولىدۇ شىپا،
ئۇلۇغۋار ۋەتەننىڭ ھەربىر تۇپرىقى،
تۇتيادىن مۇقەددەس كۆرۈنەر ماڭا .

* *

بىلگىل ۋەتەنداش، لازىم ئېرۇر بىر ۋەدىدە چىڭ تۇرماق،
شەرەپمۇ ئىش كۈتۈپ سەنچۇن خۇسراۋ ئىشكىدە ئولتۇرماق،
كېچىپ ئىنساپ، ئادالەتتىن بىچارىلەرگە تىغ ئۇرماق،
ئاسان ئىش ئەمەس ھېچ ۋاقىت ئەل بېشىدا تەخت قۇرماق .

* *

قەدەم تەشرىپىڭىزگە مۇنتىزىر ھۆرمەتلى مېھمانىم،
كۈتۈپ ئالسام قالماس ئەردى دىلىمدا زەررە ئارمانىم ،
باغاقتا كۆرىستىلگەن ۋاقىت سائەتنى ئېتىبار ئەتمەي،
كېيىن قالغان چاغدا قالماس تەندە زادى دەرمانىم .

* *

شۇ ئۇلۇغ بەختلىك ئەتىگە ئاتاپ،
گۈزەل باغ ئېتىشكە تىكمەن كۆچەت،
مېۋىسىنى كۆرەلمەي ئۆلسەم ئارمان يوق،
رازىمەن كۆرگەنلەر يادلىسا پەقەت .

* *

توسالماس يولۇمنى ھېچقانداق داۋان،
خەلق ئۈچۈن ئىشلەشكە باغلاقلىق بېلىم،
ئېتىخار قىلىشقا ھەققىم بار مېنىڭ،
غالىبلار تۇغۇلۇپ ئۆسكەن ئەل ـ ئېلىم .

* *

ئالتۇن ۋە ياقۇت، گۆھەر ھەم ئالماس،
جاھاندا ئەتىۋار قىممەتلىك مېتال .
تۇغۇلۇپ ئۆسكەن ۋەتەن ئالدىدا،
دۆۋىسى كۆرۈنمەس كۆزۈمگە مىسقال .

* *

ياشلىقنىڭ بەختىۋاشراق ئۆتكەن بىر كۈنى،
ئۇچراشتىم يار بىلەن يارنىڭ لېۋىدە،
ئەسلىسەم ئېسىمنى يېغىپ بار ئىكەن،
زەھەردەك مۇچلارمۇ يارنىڭ لېۋىدە .

* *

كىشىلەر باي بولسا ئالتۇن يىغاتتى،
شۇ بىلەن ئۆزىگە قويماتتى مىننەت ،
ۋەتەننى، خەلقىمنى كۈيلەپ يازغىنىم،
ھەر قۇرى مەن ئۇچۇن ئالتۇندىن قىممەت .

* *

ئەي رەسسام دىلدىكى سۆيگىنىڭنى سەن،
سۈرەتكە سىزىپسەن كۆڭۈلدىكىدەك،
سۆيگۈمنى كۆرگەنمەن گويا چۈشۈمدە،
سۈرەتنى تارتسامكەن ئوخشۇمىدىكىدەك .

* *

«مازار» دەپ ئېيتقىنىم يوغان بىر گۈمبەز،
ھەيۋەتلىك، زىننەتلىك قۇرۇق قەبرىدۇر،
لاتىلار، قۇيرۇقلار، مۇخگۈزلەر ئېسىپ،
بىھۇدە شام يېقىپ تارتقان جەبرىدۇر.

* *

دۇنيانىڭ ئېگىز ـ پەس بولۇشى ئېنىق،
كۆرەشتىن تەپتەكشى بولۇشى چوقۇم،

ئەسكى پالاسنى سۆرىشىپ نادان،
يېڭى بىساتتىن قالدۇ مەھرۇم .

* *

بۇرۇن ئۆتكەن بىرئەخمەق پەيلاسوپ:
«ئاكاڭ كىمنى ئالسا يەڭگەڭ شۇ!» دېگەن .
بەزى ۋىجدانسىز ئاشۇ گەپ بىلەن،
مېھرىبان ئاندىن يۇزىن ئۆرۈگەن .

* *

ئۆتمۈشتە مېنمۇ ئەزگەن ھەمشە،
كونا دۇنيانىڭ زالىم غالچىسى .
نەپرەت ئوقۇيمەن بۇگۈن ئۇ كۈنگە،
يېڭى دۇنيانىڭ بولۇپ جارچىسى .

* *

كەمتەرلىك كىشىگە ئىلگىرىلەش يولى،
مەغرۇرلۇق ئۈتۈقتىن قىلىدۇ يىراق .
كىچىك پېئىل قەدىرلىك، كىبىرلىك خورلۇق،
دانانىڭ بۇ سۆزى قەلبىمگە چىراغ .

* *

كۆرەشسىز ھاياتنى دېمەي قوي ھايات،
تىپتىنچ ياتماقلىق مۇرىدىنىڭ ئىشى .
كۆرەشتە تاۋلىنار تەدبىرلىك ئىنسان،
چېنىقىش يولىدا روھلىنار كىشى .

ئالدىدا

ئاپتورى : نىمشېھىت ئەرمىيا ئېلى سايرامى
نەشرگە تەييارلىغۇچى : يالقۇن روزى
مەسئۇل مۇھەررىرى : مۇھەممەتتۇردى مىرزىئەخمەت
مەسئۇل كوررېكتورى : گۈلشەھەر نېغمەت
تەكلىپلىك كوررېكتورى : ئايگۈل ياسىن
مۇقاۋىسىنى لايىھىلىگۈچى : ئەكبەر سالىھ
نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى : شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى
ئادرېسى : ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 ـ نومۇر
تېلېفون : 0991—2827472
پوچتا نومۇرى : 830001
باسقۇچى : شىنجاڭ شىنخۇا 2 ـ باسما زاۋۇتى
سانتقۇچى : شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شىنخۇا كىتابخانىسى
فورماتى : 880×1230 مىللىمېتىر ، 1/32
باسما تاۋىقى : 3.5
قىستۇرما بېتى : 4
نەشرى : 2008 ـ يىلى 7 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
باسمىسى : 2009 ـ يىلى 2 ـ ئاي 2 ـ بېسىلىشى
تىراژى : 8000—5001
كىتاب نومۇرى : ISBN 978—7—228—11685—0
باھاسى : 11.00 يۈەن

[General Information]
书名=面对面　维吾尔文
SS号=40232592